

El treball en bloc a l'aula

E L S B L O C S E D U C A T I U S

JOSÉ ÁNGEL CILLERUELO GARCÍA

RESOLUCIÓ

EDU/652/2008, de 27 de febrer, per la qual es convoca concurs públic per a la concessió de llicències retribuïdes per dur a terme treballs de recerca i estudis directament relacionats amb els llocs de treball durant el curs 2008-2009, destinades al funcionariat de carrera dels cossos docents i dels cossos d'inspecció.

GENERALITAT DE CATALUNYA

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

CURS 2008-2009

El treball *en bloc* a l'aula
Llicència per al curs 2008-2009
Modalitat A

José Ángel Cilleruelo García
IES PRÍncep DE GIRONA. Barcelona
Especialitat: Llengua castellana i literatura

Treball supervisat per
Joan Perera i Parramon

SUMARI

- 1. Per què un bloc?** Introducció a l'univers dels blocs i dels blocs educatius
 - 1.1. On són els blocs?** Els blocs dins del context de les noves tecnologies d'ampli ús social
 - 1.2. I els blocs educatius, on són?** Els blocs dins del context específic de les Tecnologies de l'Aprenentatge i la Comunicació
 - 1.3. A favor o en contra?** Les consciències crítiques amb les TAC
 - 1.4. I a favor, per què?** Raons per a l'aplicació de les TAC
 - 1.5. Com es diu: bloc, blog o weblog?** Aspectes bàsics de terminologia
 - 1.6. Com va anar?** Cronologia de la petita història dels blocs
 - 1.7. Com són?** Caracterització i definició dels blocs
 - 1.8. I educatius, per què?** Les competències i funcions educatives dels blocs
 - 1.9. Per fer què?** Tipologies dels blocs educatius

- 2. Com es fa?** Taller de blocs
 - 2.1.1. Recerca de blocs**
 - 2.1.2. Allotjament de blocs**
 - 2.1.3. Creació d'un bloc**
 - 2.1.4. Configuració d'un bloc**
 - 2.1.5. Dissenyar un bloc**
 - 2.1.6. Organitzar la columna lateral**
 - 2.1.7. Escriure i publicar al bloc**
 - 2.1.8. Continguts multimèdia i hipertextuals**
 - 2.1.9. L'organització interna del bloc**
 - 2.1.10. Les relacions del bloc amb la xarxa**

- 3. Com va anar?** L'experiència de treballar amb bloc a l'aula
 - 3.1. Va anar bé?** Recull d'experiències de treballs amb bloc

3.2. Et va anar bé? Recull d'una petita experiència docent de treball amb blocs

3.2.1. *Presentació*

3.2.2. *La superació de problemes de fons en la pràctica docent*

3.2.3. *El bloc com a eina de superació de l'excessiva dependència de les fotocòpies*

3.2.4. *El bloc com a eina de superació de la pèrdua de valor com a model del cànon ortogràfic*

3.2.5. *El bloc com a eina per ampliar el cercle d'influència dels treballs creatius*

3.2.6. *El bloc com a eina per agilitar la transmissió d'informacions complementàries*

3.3. I el projecte? Elaboració d'un projecte docent per al treball en bloc a l'aula

3.3.1. *Projecte per al treball amb blocs a l'aula: els objectius*

3.3.2. *Projecte per al treball amb blocs a l'aula: el calendari*

3.3.3. *Projecte per al treball amb blocs a l'aula: les activitats*

3.4. Per fer què? Descripció, continguts, experiència i valoració dels blocs

3.4.1. *«El club de lectura y escritura creativa»*

3.4.2. *«Mi curso de cuarto»*

3.4.3. *«Apuntes de literatura»*

4. Treballem amb blocs? Projecte d'un Pla de Centre de treball amb blocs

4.1. I després? Períodes del treball amb blocs a l'aula

4.2. Amb quins passos? Elements per establir un Pla Estratègic de treball amb blocs

4.2.1. *Missió i valors*

4.2.2. *Objectius estratègics*

4.2.3. *Responsabilitat d'objectius, estratègies i activitats*

4.2.4. *Calendari, periodització i estratègia*

4.2.5. *Avaluació*

4.3. Conclusions

Documentació

1

Per què un bloc?

Introducció a l'univers dels blocs

i dels blocs educatius

1.1. *On són els blocs?* Els blocs dins del context de les noves tecnologies d'ampli ús social

Presentes a la societat des de fa tres dècades, les noves tecnologies basades en el desenvolupament informàtic, el treball amb ordinadors i la comunicació en xarxa ofereixen un conjunt ampli de tècniques —unes generals i d'altres molt específiques— que conviuen amb el món educatiu de diverses formes: difusió paral·lela, asimetria, interferència, aplicació, rebuig, entusiasme, indiferència, recerca... La seva curta història i l'avanç constant expliquen aquestes reaccions tan oposades; en molts casos no hi hagut temps per consolidar a la pràctica docent moltes de les innovacions que la societat digital proposa. De fet, algunes tècniques informàtiques s'han introduït als hàbits docents i d'aprenentatge amb normalitat —com els processadors de textos—, d'altres s'estan imposant pel seu caràcter pràctic —com els motors de cerca— i també n'hi ha les que es viuen encara com una novetat —com els blocs i la seva família d'aplicacions (fotoblocs, audiblocs, videoblocs fins a nous programes com *Moodle*), de vegades més novetat per als docents que per a l'alumnat.

La multiplicitat de tècniques informàtiques i els diversos àmbits d'aplicació demanen una primera aproximació a les Tecnologies de l'Aprenentatge i la Comunicació (TAC) per tal de situar els blocs en el seu context. En primer lloc cal esmentar les aplicacions d'ús general, àmpliament divulgades i utilitzades a la

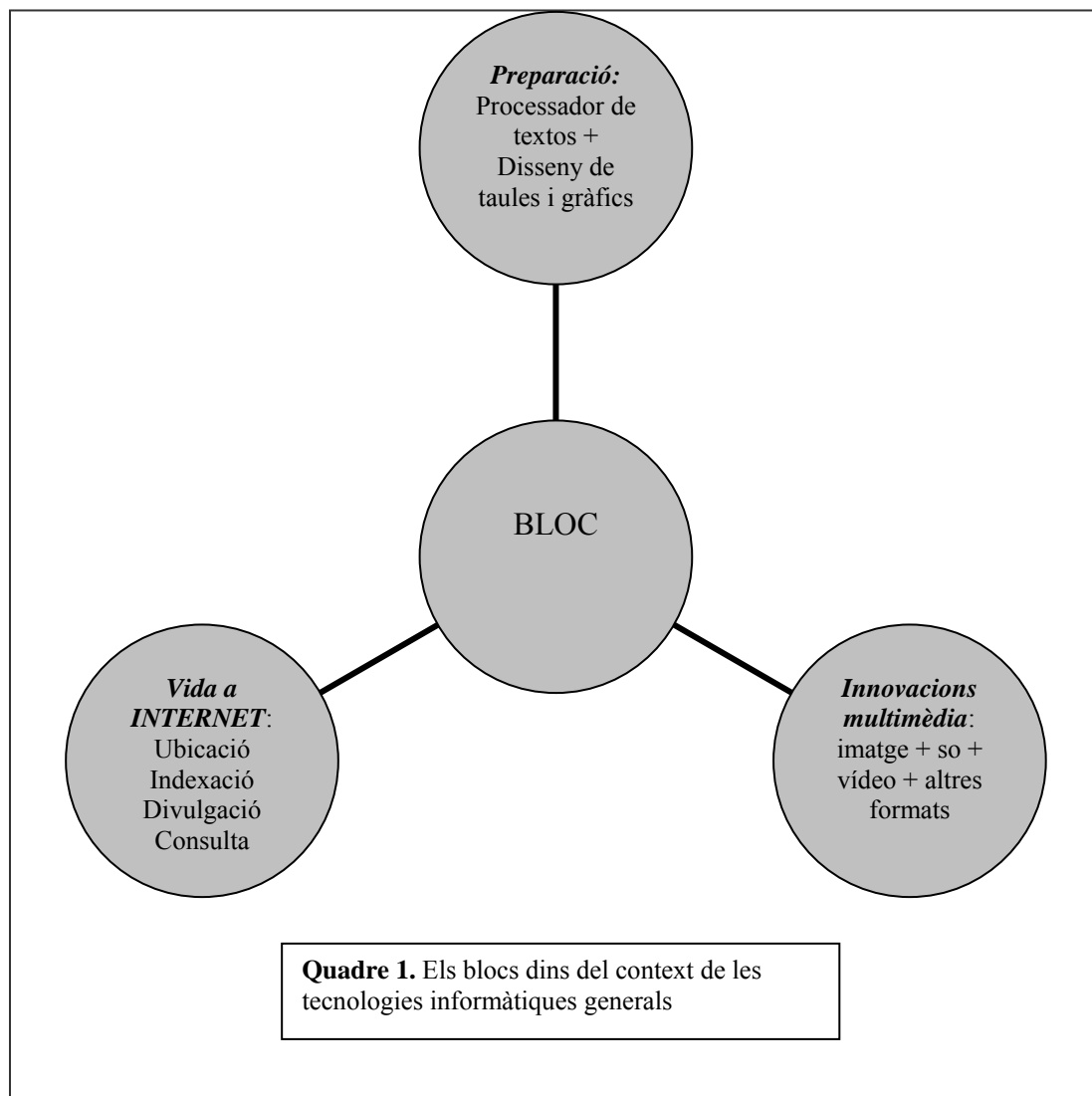
societat per tots els estaments i amb finalitats plurals, des de l'oci fins a l'activitat laboral:

1. Els processadors de textos
2. El disseny de taules i gràfics
3. Internet: portals i motors de cerca
4. Bases de dades
5. El tractament multimèdia i la seva manipulació (imatge, so i vídeo)

Aquestes cinc aplicacions i conjunts de programes bàsics del desenvolupament tecnològic formen el context més immediat als blocs, ja que incideixen en la seva creació, manteniment i divulgació de la següent manera: abans de la publicació, la preparació dels materials es fa a l'ordinador mitjançant programes de tractament de textos i de gràfics (1, 2); una vegada publicada l'anotació al bloc, conviu en un món virtual connectat en xarxa, a Internet, que l'ubica, l'indexa, el difon i en facilita la consulta (3, 4); i el seu format s'adapta a les innovacions que sorgeixen, especialment en la relació amb altres mitjans, ja que el futur camina cap a la utilització simbiòtica de totes les tècniques, aplicacions i programes; allò que s'anomena *multimèdia* fent referència a la possibilitat digital de generar amb simultaneïtat canals de text, de so, d'imatge i de vídeo (5).

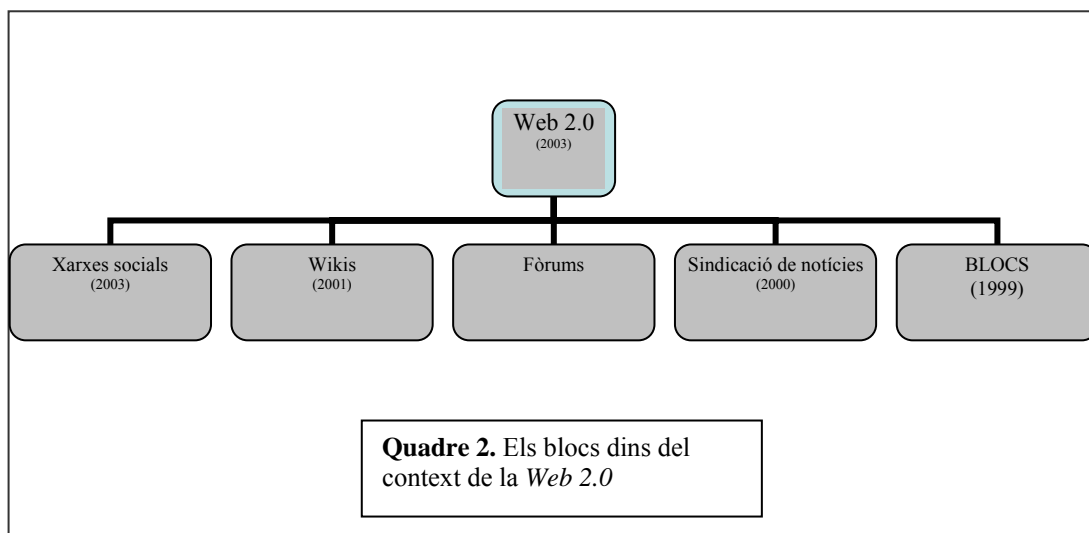
La combinació dels blocs amb les grans aplicacions de caràcter general es pot observar en un diagrama (**Quadre 1**) on es mostra com els blocs participen de totes

les innovacions informàtiques que gaudeixen d'una major divulgació social ara com ara:

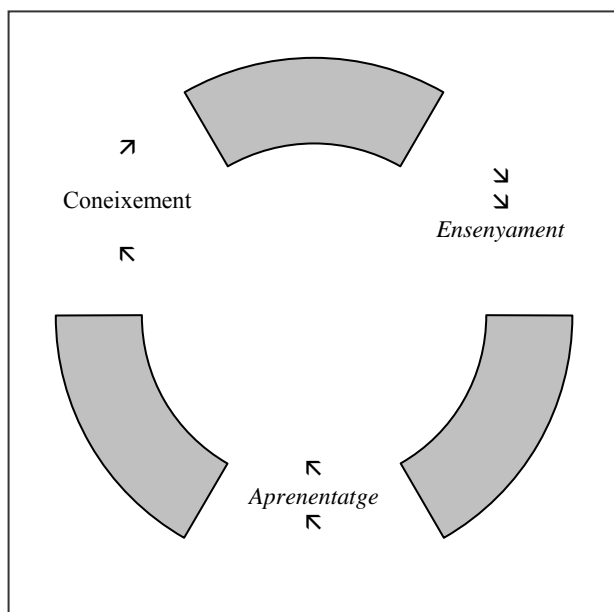
D'altra banda, en l'evolució de la xarxa, els blocs han format part del canvi que Internet ha experimentat a la darrera dècada. Si la xarxa mundial va començar com un aparador d'entitats —institucionals, culturals, educatives, econòmiques,

comercials...— on l'usuari desenvolupava un paper passiu, després de la caiguda econòmica dels valors informàtics, va renéixer una altra xarxa molt més activa on els usuaris són els actors principals. El desenvolupament de programes informàtics que feien més senzilla la creació de llocs a la xarxa —especialment els anomenats estàndards *web*, els fulls d'estil en cascada (CSS) i les eines *wiki*, que van deslligar els continguts del seu disseny virtual— i la voluntat majoritària dels usuaris d'utilitzar Internet com a mitjà d'expressió, van afavorir l'aparició d'una nova concepció d'Internet, col·loquialment anomenada *Web 2.0* o xarxa social. Els nous llocs que apareixen i triomfen en aquest moment són xarxes socials, *wikis*, fòrums, sindicadors de notícies i, especialment, l'explosió dels blocs, que de fet s'havien avançat a la resta de les eines que van protagonitzar la revolució social a Internet.

1.2. *I els blocs educatius, on són?* Els blocs dins del context específic de les Tecnologies de l’Aprentatge i la Comunicació

Després de constatar el lloc central i privilegiat de què els blocs gaudeixen en l’univers de les noves tecnologies i en el moment actual de la xarxa, ha de resultar igualment interessant situar-los dins del context pròpiament educatiu, davant les noves tecnologies aplicades a l’ensenyament i l’aprenentatge. És important, abans de fer-ho, constatar que aquesta distinció presenta una doble relació entre el coneixement i el sistema per adquirir-lo:

Quadre 3. Models d'adquisició dels coneixements

En l'ensenyament el programa informàtic transmet els coneixements a l'alumnat com ho faria un docent a l'aula; en l'aprenentatge, és l'alumnat qui troba

els materials necessaris per adquirir els coneixements amb el treball, recerca i descobriment d'estratègies.

En el primer cas, en la perspectiva de l'ensenyament, l'ús de les TAC suposa, en general, un reforç dels currículums assistits per ordinador o una via de recerca d'informacions complementàries. Les aplicacions més rellevants són el tutorial i l'hipertext.

El tutorial és una aplicació informàtica que presenta un conjunt d'informacions guiades i una sèrie d'exercicis per reforçar i avaluar la seva adquisició. La mateixa explicació del llibre de text i el mateix quadern d'exercicis es troben ara en format digital amb l'avantatge de poder-hi afegir eines d'autocorrecció i d'autoevaluació.

Tutorial <i>Exemple</i>
Base de dades de tutorials de llengua catalana: http://www.emagister.com/tutorial/tutoriales-catalan-tematica-161.htm

L'hipertext es considera una revolució en la forma d'accedir als coneixements, ja que substitueix la linealitat dels formats tradicionals de la documentació en paper per les relacions semàntiques entre documents mitjançant enllaços entre ells. El sistema d'hipertextos més rellevant avui és, evidentment, la Web (*World Wide Web*), dins de la qual ha fet fortuna l'enciclopèdia hipertextual o Viquipèdia, que explica així el seu concepte bàsic:

L'hipertext és un sistema d'organització de la informació basat en la possibilitat de moure's per dins d'un text i cap a textos diferents per mitjà de paraules clau.

El mot hipertext el va inventar Ted Nelson el 1965, any en què va iniciar un ambiciós projecte inacabat anomenat Xanadu que havia de ser un enorme arxiu a escala mundial amb múltiples connexions entre els documents. És un dels conceptes clau d'Internet.

En computació, hipertext és un paradigma en la interfície de l'usuari, que té com a finalitat presentar documents que puguen, segons la definició de Ted Nelson, "bifurcar-se o executar-se quan siga sol·licitat" (branch or perform on request). La forma més habitual d'hipertext en documents és la d'hipervincle o referències encreuades automàtiques que van a altres documents. Si l'usuari selecciona un hipervincle, fa que el programa de computador mostre el document enllaçat en un curt període de temps. Una altra forma d'hipertext és el stretchtext, que consisteix en dos indicadors o acceleradors i una pantalla. El primer indicador permet que allò que s'ha escrit pugui moure's de dalt cap avall en la pantalla. El segon indicador induïx el text que canvia de grandària per graus.

L'hipertext és una de les formes de la hipermèdia que s'enfoca a dissenyar, escriure i redactar text en un mèdia.

(<http://ca.wikipedia.org/wiki/Hipertext>)

Les informacions d'aquest document digital donen pas a d'altres informacions relacionades només fent un clic —al document original dins la *web*— sobre les paraules subratllades, que oculten un enllaç hipertextual que obre immediatament a la pantalla un altre document relacionat. Aquesta forma de recerca d'informació rep el nom col·loquial de «navegar».

Hipertext <i>Exemple</i>
Viquipèdia http://ca.wikipedia.org/wiki/Portada

Des de la perspectiva de l'aprenentatge —l'exploració, recerca, descobriment i creació d'estratègies per part de qui aprèn— les eines informàtiques obren camins

força interessants per a una concepció activa de l'educació. Les noves aplicacions a l'abast de la pedagogia es poden agrupar de la següent manera:

1. Eines per al desenvolupament de l'alumnat: els dossiers d'aprenentatge, elaboració de mapes conceptuals...
2. Eines específiques de l'experimentació científica: simuladors, laboratori virtual, robòtica...
3. Eines de programació informàtica: confecció de pàgines web...
4. Eines de la comunicació: blocs educatius...

La situació dels blocs en el context de les TAC educatives es pot observar al **Quadre**

4:

Eines tecnològiques educatives					
D'ensenyament amb ordinadors		D'aprenentatge amb ordinadors			
Tutorials	Hipertextos	Eines per a l'alumnat	Eines científiques	Eines informàtiques	Eines de comunicació
Matèries del currículum	Viquipèdia i llocs <i>web</i>	Dossier d'aprenentatge Mapes conceptuals	Simuladors Laboratoris virtuals Robòtica	Programació Disseny	BLOCS EDUCATIUS Correu electrònic, sindicació de novetats RSS, fòrums...

Quadre 4. Context de les TAC específicament educatives

1.3. *A favor o en contra?* Les consciències crítiques amb les TAC

Un treball de recerca en l'àmbit de les TAC implica una actitud entusiasta en relació amb l'ús de les noves tecnologies que apareixen a la societat i en relació amb la seva importància dins del món educatiu. Una adaptació dels mitjans tecnològics de nova creació per obtenir nous recursos dins de l'aula dóna per suposada una idea positiva dels avanços tecnològics. De fet, no és necessari començar fent aquestes afirmacions d'entusiasme i de crèdit. Es donen implícitament en la selecció del projecte i al seu títol. Però potser és convenient recordar, a l'inici, que aquesta actitud de recepció oberta davant de les noves eines descobertes per la tecnologia té i ha tingut veus contràries, opinions crítiques, àcidament crítiques fins i tot, que han alertat dels valors que perillen amb l'aparició de nous hàbits intel·lectuals i culturals. Cal tenir present aquesta consciència crítica; en els canvis sempre es guanya alguna cosa, però també és cert que se n'hi perden d'altres que potser també tenien importància. El novel·lista de l'avantguarda nord-americana William Gaddis (1922-1998) va escriure l'últim any de la seva vida una obra difícil i enigmàtica —*Agapé apage* (n'hi ha traducció al castellà: *Ágape se paga*, 2008)— amb el presentiment del final d'una època que havia sacralitzat l'art i l'artista. La metàfora d'aquest crepuscle és la invenció a començaments del segle XX de la pianola, que en la interpretació musical substitueix l'artista per un mecanisme capaç de llegir partitures amb forats —com les targetes perforades dels primers ordinadors— amb l'única intenció d'entretenir les multituds:

...l'onada d'entropia que es va estendre arreu des de l'any que es va inventar la pianola [...] perquè la pianola va ser una epidèmia, va ser la plaga que es va estendre per Estats Units fa cent anys, amb el rotllo de paper encunyat en el centre de tota la qüestió, el frenesí de la invenció i la mecanització i la democràcia i com gaudir de l'art sense artista i a més a més automàtic, cibernètic [...] i aquesta demència amb els ordinadors dels quals està perdudament enamorada la ciència i enamorada fins al coll la tecnologia amb aquesta explosió del progrés i de la revolució de la informació...

Gaddis, amb la metàfora de la pianola, incideix en dos aspectes importants que també afecten el present: la pèrdua dels valors essencials de l'art interpretat per l'artista, i l'entreteniment com a única finalitat de l'art:

...i intenti educar-los com van fer aquells que van comprar els rotllos de música per a piano de la casa Educator que els ensenyava no a tocar amb les mans, que van passar directament a descobrir el seu talent insospitat tocant amb els peus...

Traduït a l'àmbit educatiu, Gaddis avisa de dos perills amb la tecnologia dels ordinadors: la pèrdua de la consciència del treball, de l'esforç, de la capacitat tècnica creixent, de la sensibilitat personal —tot allò que les màquines no poden interpretar— sense que això tingui cap importància perquè només interessa l'aspecte lúdic i intranscendent d'allò que es fa. La societat de l'entreteniment com a mort de la societat del coneixement. La mecanització com a mort dels coneixements. Potser l'obra literària de William Gaddis sembli apocalíptica, però la seva crítica als avanços tecnològics s'ha de tenir present com el límit o la frontera que, si s'ultrapassa, les pèrdues en el coneixement poden ser lamentables. Per anar ràpid i

divertir no s'ha d'ensenyar a escriure amb els peus... sinó amb les mans, o perdrem alguna cosa essencial pel camí.

Fins aquí arribaria la lectura més evident de la metàfora de la pianola, però en un moment donat Gaddis escriu a *Agapé apage*: «40.000 pianoles construïdes al 1909, quasi 200.000 deu anys després, això és el que pretenc explicar». No només importa —sembla que diu el novel·lista nord-americà—la substitució de l'artista per un mecanisme, sinó especialment l'èxit i la immensa quantitat de persones que desitgen desenvolupar una expressió artística sense cap coneixement tècnic. El paral·lisme amb els 130 milions de blocs en una dècada sorgeix d'immediat. Quan va morir Gaddis els blocs encara no existien, però aquesta metàfora de la pianola i de l'art sense artista sembla apuntar directament al cor dels blocs; sembla denunciar també l'escriptura sense autor; l'escriptura sense els coneixements, les lectures, el treball amb la llengua i l'experiència que converteix qui escriu en escriptor. La lucidesa de la metàfora de Gaddis té la virtut de revelar el costat fosc de les innovacions tecnològiques i cal tenir-la present al començament d'una recerca sobre els blocs educatius.

La crítica de Gaddis, connotativa, literària, artística, té precedents en el pensament filosòfic que coincideixen en la desconfiança cap als nous hàbits intel·lectuals. També la substitució de la cultura oral per l'escripta va tenir conseqüències que van fer reflexionar Plató. A *Fedre*, Sòcrates explica el mite de Naucratis, segons el qual el déu Theuth va presentar al rei de Tebes els seus múltiples invents per tal que els divulgés entre els egipcis. Entre aquests invents va

destacar l'escriptura, «que farà més savis els egipcis i els enfortirà la memòria». El rei, que no compartia aquest entusiasme, va fer veure al déu que inventar i preveure les conseqüències dels invents són dues coses diferents, i que l'invent seria perjudicial per a les facultats de la memòria dels egipcis, perquè «provocarà l'oblit per la descurança de la memòria en l'ànima dels que aprenguin, ja que, si es fien de l'escriptura, recordaran d'una manera externa, a partir de caràcters aliens, no des de dins i per a ells mateixos». Aquest «recordar des de dins» que havia caracteritzat l'extens període de la tradició oral —la pèrdua de la qual lamenta Plató— i aquesta «descurança de la memòria» que arribarà amb l'època de l'escriptura són observacions crítiques que semblen d'una actualitat contemporània.

Recentment aquesta citació de Plató ha tornat a l'actualitat de les polèmiques a Internet de la mà de Nicholas Carr (2008) que va publicar un article amb títol força destructiu: «Google ens està tornant estúpids?» (*Is Google Making Us Stupid?*), on recorda l'episodi socràtic a la vegada que fa un recorregut per totes les innovacions tecnològiques que han tingut repercussions en els hàbits culturals: com la impremta, el rellotge, la cronografia industrial —de Frederick Winslow Taylor— o la màquina d'escriure, que —per exemple— està documentat que va influir en les obres finals de Friedrich Nietzsche, segons ell mateix confessa en carta a un amic: «les nostres eines d'escriptura participen en l'eclosió dels nostres pensaments». Amb aquest recorregut històric Carr pretén il·lustrar el canvi que observa en els hàbits intel·lectuals després de la irrupció d'Internet i dels seus serveis de recerca, especialment la companyia informàtica que esmenta el títol de l'article: *Google*; és a dir, «la forma com Internt

afecta les nostres capacitats cognitives». La lectura hipertextual i l'«estil» informàtic que busca sobretot l'eficàcia i la immediatesa de la informació per sobre de la comprensió i de la reflexió sembla que estan afectant la lectura tradicional que avançava de forma lineal i sostinguda durant les moltes pàgines d'un mateix document, aspecte —segons Carr— cada vegada més llunyà de l'experiència de l'esperit. No nega aquest autor que potser un dia els nous paradigmes hipertextuals facin avançar la humanitat tant com ho va fer el descobriment de la impremta, que va divulgar la lectura, però de moment presagia un diagnòstic negatiu de la situació: «és la nostra pròpia intel·ligència que està en procés d'assemblar-se a la intel·ligència artificial», utopia que amaga el projecte de *Google*. És, doncs, una altra opinió contrària a l'ús d'Internet com a hàbit intel·lectual per formar l'esperit.

Si bé aquestes són raons generals de desconfiança amb les pràctiques informàtiques, la bibliografia pedagògica proporciona sovint materials en relació amb els aspectes negatius de l'aplicació de les noves tecnologies a l'aula. Bàsicament en dues direccions: d'una banda el fet prou conegut que qualsevol pràctica docent ineficaç, encara que sigui desenvolupada amb eines informàtiques, no contribuirà a l'aprenentatge de l'alumnat; i d'altra banda, els estudis i recerques realitzats arreu no aconsegueixen obtenir uns resultats validats i homogenis de l'aplicació de les TAC a l'educació. Richard E. Clark (2004), especialista nord-americà en l'ús dels mitjans de comunicació en educació, ha expressat aquesta opinió pedagògica amb rotunditat plàstica:

no hi ha cap avantatge en el pla d'aprenentatge que utilitza les TAC [...] Les TAC a l'ensenyament (ordinador, per exemple) només són vehicles que alliberen la instrucció i que no influeixen més en l'aprenentatge o en els resultats educatius que la manera com influeix en el gust d'un menjar el model de camió que lliura els aliments.

Si bé el pensament crític i també certa bibliografia pedagògica han trobat arguments per desaconsellar l'ús d'ordinadors a l'ensenyament, els docents i investigadors que han parlat dels blocs només en subratllen els aspectes positius. És important no oblidar els límits que té l'eina; potser no per desqualificar-la, sinó per conèixer-la més profundament. És el que fa Thibaut Chaix-Bryan (2008), qui després de relatar amb detall diverses experiències escolars amb blocs, informa de les limitacions que hi ha trobat: problemes tècnics —dificultats per publicar alguns tipus de fitxers informàtics (d'àudio, d'il·lustració, de vídeo...), la resolució dels quals endarrereix l'actualització del bloc—; limitacions jurídiques —derivades de les qüestions legals implicades en la publicació de fotografies i textos de menors—; dificultats d'organització —en relació amb l'accés de l'alumnat a Internet i als diversos nivells de domini de les utilitats informàtiques— ; problemes pedagògics de les produccions publicades —i de la necessitat de correcció gramatical, fonètica i conceptual de treballs que entren en el domini públic, però que han estat realitzats per persones en procés d'aprenentatge—. Cal tenir presents en tot moment aquestes quatre limitacions —tècniques, jurídiques, organitzatives i pedagògiques—, no com un argument en contra *a priori*, però sí com un argument que, si no es valora, es pot tornar en contra de la utilització raonable i fructífera dels blocs a l'aula.

1.4. *I a favor, per què?* Raons per a l'aplicació de les TAC

Per compensar el caràcter radical de l'acusació de William Gaddis contra «la demència amb els ordinadors», cal aportar altres opinions, derivades d'una argumentació igualment radical, que precisament troben la salvació de l'art en el món creat pels ordinadors. Germán Gullón (2008) ha denunciat reiterades vegades la «mercantilització de la literatura» i les seves funestes conseqüències, al davant de les quals la xarxa proposa «desenvolupaments esperançadors»:

Comento en el llistar del blanc final un desenvolupament esperançador en l'afirmació de la presència del nosaltres a l'espai virtual [...]. Em refereixo a la *Viquipèdia*, l'enciclopèdia que sorgeix en diversos idiomes, anglès, la major amb gran diferència, alemany, holandès, i entre les nostres llengües, en català i en castellà [...]. Podem concloure provisionalment que, entre la iniciativa de Hornbaker, la *Viquipèdia* i els blocs, el camp digital està creant una veritable xarxa social que considerem positiva.

És a dir, per a Gullón l'existència dels blocs i d'altres desenvolupaments tecnològics suposa una esperança de mantenir la literatura, objecte principal del seu estudi, lliure de les masmorres de les estratègies comercials i del buit simbòlic dels productes artístics preparats per al gran públic.

Una opinió d'esperança vers el futur digital té les seves arrels en el fet que l'expansió i la divulgació de les noves eines tecnològiques basades en l'ús de l'ordinador connectat a la xarxa telemàtica durant les dues últimes dècades han arribat a una part important de la població. I especialment a la població en edat

escolar. De fet, ja es parla d'«indígena informàtic» per denominar la generació que conviu amb els ordinadors des de l'inici de la seva vida. Aquesta situació —la societat de la informació, Internet, la realitat virtual...— és prou coneguda sociològicament, i no cal insistir en la importància que ha tingut en la vida quotidiana. Arreu es parla d'una veritable «revolució». La penetració social multimèdiàtica ha estat tan vertiginosa que l'escola, tot i que els informes de les institucions educatives internacionals ja recomanaven l'adaptació a les noves eines des de la dècada dels 90, difícilment ha pogut incloure als seus currículums una autèntica formació en noves tecnologies. S'ha adaptat regularment a impartir coneixement d'informàtica i a sol·licitar una pràctica informàtica bàsica a les feines habituals de la classe (treballs, presentacions...), però ha descuidat amb freqüència una formació informàtica dins dels currículums. Fruit d'aquesta situació asimètrica entre innovacions tecnològiques i escola és l'accentuació de l'individualisme dels usuaris, que sovint s'assenyala com una de les raons principals de la necessitat d'una adaptació de l'escola a les noves tecnologies. Com afirma María Luisa Sevillano (2003):

La individualització en l'ús dels mitjans condueix a la indiferència ètica, a la racionalitat tècnica i genera buits i desorientació. Davant d'aquesta realitat [...] cal crear la cultura medial democràtica que genera un ús crític i creatiu, també solidari amb els nous mitjans. En cas contrari, els grups menys privilegiats se'n quedaran al marge.

Las dues raons principals per a l'adaptació de les noves tecnologies informàtiques a l'escola apareixen diàfanament al text citat: la necessitat d'inscriure-les en un àmbit democràtic, vinculat a valors ètics i científics, i la necessitat de preservar la igualtat d'oportunitats també en el domini de les eines tecnològiques.

Aquestes dues raons que María Luisa Sevillano atribueix a l'àmbit pedagògic, són ja una demanda generalitzada de la societat per a la formació dels ciutadans. El sociòleg mexicà Raúl Trejo Delarbre (2005) afirma:

La capacitació, no només per trobar informació i saber discriminar entre aquesta, sinó també per col·locar continguts a les xarxes informàtiques, s'ha convertit en requisit indispensable en la formació cultural, la competitivitat laboral i les opcions socials de les persones.

D'altra banda, les estratègies TAC afavoreixen la incorporació dels models d'aprenentatge que recolzen en el paper actiu i en la iniciativa de l'alumnat, i contribueixen a la seva expansió dins de la pràctica docent. La tecnologia és, per aquesta raó, l'eina més útil de la innovació pedagògica, i ho serà necessàriament en el futur. Certes característiques de les TAC —la flexibilitat, l'accessibilitat, la interacció— suposen un avantatge clar per a l'aprenentatge i l'ensenyament, i qualsevol projecte pedagògic caldrà que les tingui en compte necessàriament. Els blocs afegixen altres característiques també interessants per al món educatiu: senzillesa, rapidesa, interactivitat, gratuïtat, dinamisme i consciència d'autoria (Vandal, 2006).

1. 5. Com es diu: bloc, blog o weblog? Aspectes bàsics de terminologia

L'escriptor nord-americà Jorn Barger (1953), entusiasta d'Internet, va escriure per primera vegada el 1997 el terme que avui utilitzen com a nom propi almenys 130 milions de pàgines informàtiques a la xarxa: *blog*.

Aquesta va ser la primera definició que va tenir el terme: «A *weblog* [...] is a *webpage* where a *weblogger* (sometimes called a *blogger*, or a *pre-surfer*) 'logs' all the other *webpages* that finds interesting» [Una *weblog* és una pàgina informàtica on un navegant (de vegades anomenat *blogger* o pre-surfista) registra altres pàgines informàtiques que troba interessants]. El sentit de la definició encara és viu als blocs, com un quadern de navegació per Internet on prendre notes de les rutes explorades. Barger va arrodonir la metàfora nàutica amb un terme que va resultar emblemàtic: *log* «registre», nom en anglès d'aquest quadern de navegació. *Weblog* seria el llibre de ruta de navegació per la xarxa informàtica. D'aquest terme es va passar al més concís i pràctic *blog*, que s'ha imposat arreu.

Quan va arribar a Catalunya, la paraula anglesa *blog* resultava estranya al parlant, que va trobar espontàniament un mot molt proper fonèticament i alhora també amb una proximitat semàntica sorprenent: «bloc». El *Diccionari de l'Enciclopèdia Catalana* defineix «bloc», en una de les seves accepcions, com a: «1 Reunió de coses considerades com formant una massa única. 2 Bloc de paper (o simplement bloc). Llibreta de la qual hom pot arrencar els fulls fàcilment.» De fet, un *blog* té tot l'aspecte d'un bloc de paper virtual en comptes de real. La troballa era

un encert. El diccionari no va trigar a incloure una entrada específica per a «bloc» amb el nou significat:

Pàgina web, generalment de caràcter personal i poc institucional, amb una estructura cronològica que s'actualitza regularment i que presenta informació o opinions sobre temes diversos.

El Centre de Terminologia —Termcat— explica l'adaptació de la següent manera:

Pel que fa a la nova solució adoptada (*bloc*), es tracta d'una adaptació fonètica de la denominació anglesa *blog* i respon, alhora, a una imatge metafòrica del terme, ja que el concepte es refereix a una pàgina web que funciona com una mena de bloc de notes. La forma *bloc* ja té ús i força acceptació entre els usuaris d'aquest tipus de pàgines web.

Ara bé, quan el terme anglès s'ha divulgat i estès per tota la xarxa, i la paraula «bloc» ha estat assumida institucionalment, els lexicògrafs han començat a trobar la incongruència de la equivalència entre *blog* i «bloc»; paraules que, tot i la seva proximitat fonètica, procedeixen d'arrels molt diferents. «Bloc», amb el significat de conjunt amb «una massa única» de fulls és un gal·licisme, i el terme anglès *blog* és fruit de la composició a partir de la unió de *web* (pàgina informàtica) i *log* (anotació). El lexicògraf Gabriel Bibiloni (2005) exposa amb rotunditat el punt de vista filològic oposat a la normalització de la paraula amb la forma «bloc». El seu argument és el següent:

La qüestió de l'adaptació mereix una crítica contundent. En primer lloc, es confon adaptació fonètica i adaptació gràfica. Del punt de vista de la fonètica, l'adaptació hi és necessàriament, perquè en català tota consonant oclusiva final es realitza com a sorda i, per tant, el nostre mot es pronuncia *blok* tant si s'escriu *bloc* com si s'escriu *blog*. Una altra cosa és l'adaptació gràfica, i aquí cal dir que les paraules procedents d'altres llengües acabades en –g mantenen aquesta consonant en la seva forma gràfica catalana (*bulldog*, *gag*, *grog* 'beguda'), igual que les paraules derivades d'ètims llatins o grecs amb aquesta consonant final (*mag*, *pedagog*, *demagog*, *biòleg*, *pròfug*). Prou que Fabra es va escarrassar defensant en el seu moment que si totes les llengües de cultura escrivien *àcid* o *pròleg* amb consonant sonora, els catalans no havíem de fer-ho d'una altra manera, per molt que la fonètica ho semblàs exigir. L'anglicisme *blog* en català només es pot escriure *blog*.

La qüestió ha sigut debatuda a la premsa i a Internet, s'ha tornat polèmica, amb partidaris de la normalització en «bloc» o de l'extensió de l'anglicisme *blog*. Potser aquesta, la pròpia denominació del mitjà de comunicació a la xarxa, sigui la primera decisió que ha de prendre el creador d'un bloc educatiu, abans fins i tot del títol que li posarà: *bloc* o *blog*. Com que aquesta recerca s'ha titulat «Treball amb blocs a l'aula», això ja es una presa de postura dins d'aquesta petita pugna terminològica.

Per arrodonir aquesta introducció a la terminologia es pot comparar amb els usos en les llengües de cultura en interacció freqüent al país:

Català	Castellà	Francès	Anglès
bloc	bitácora blog	bloc bloc-notes blogue carnet Web	blog weblog

Quadre 5. Denominació en diferents llengües de cultura. Font: Termocat

En l'àmbit anglosaxó el terme *blog* aviat va formar noves paraules per anomenar els diversos usos de l'eina informàtica, com ara *warblogs* —especialitzats en conflictes bèl·lics— o *blogns* —blocs de les ONG—. De la fusió dels mots anglesos *education* i *blog* va sorgir el neologisme *edublog* per fer referència als blocs de caràcter educatiu. Entre les raons de l'èxit d'aquesta denominació en destaquen dues: la coincidència de l'arrel *edu* en moltes llengües occidentals i el fet que, com explica Tíscar Lara (2005), «ambdós conceptes es poden definir com a processos de construcció del coneixement».

1.6. *Com va anar?* Cronologia de la petita història dels blocs

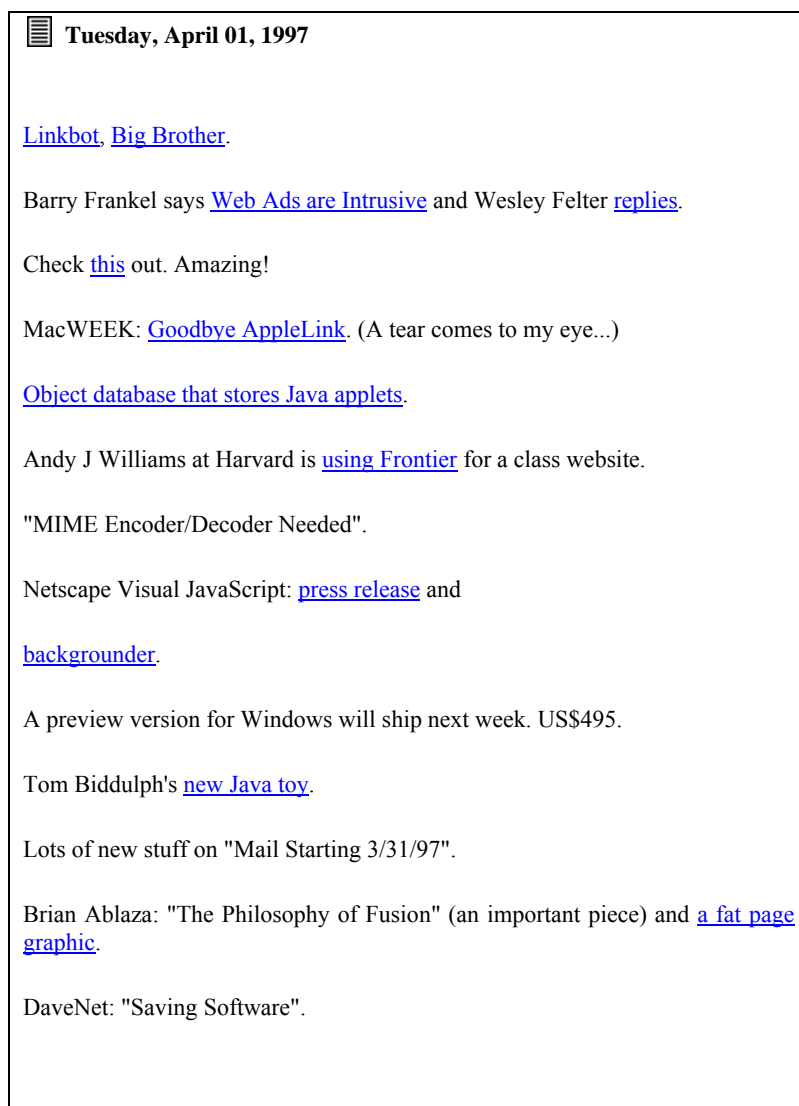
Amb poc més d'un decenni d'existència del concepte *weblog*, els blocs posseeixen una història, amb alguns noms propis, que es pot contar molt bé mitjançant una cronologia. És petita, certament, però la importància del fenomen en el present li dóna un relleu especial.

1992—Timothy "Tim" John Berners-Lee (Londres, 1955) va obrir una pàgina al primer servidor Web —instal·lat al CERN (Organització Europea per a la Investigació Nuclear, en les seves sigles en anglès) i posat en línia el 6 d'agost de 1991— on registrava amb el nom *What's new in '92* les adreces d'altres llocs *web* que anaven apareixen a la xarxa, amb una intuïció que avui es considera premonitòria de la tasca dels blocs. Aquella primera adreça informàtica era: <http://wp.netscape.com/home/whatsnew/>. Durant els anys 93 i 94 van aparèixer diaris en línia ubicats a llocs *web*, especialment en l'àmbit universitari.

1996—L'escriptor canadenc Don Tapscott (1947), al llibre *Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation*, publicat l'any 1996, va anomenar *Net Generation* els nascuts després de 1980, que han crescut amb ordinadors i Internet; denominació que es podria traduir com a Generació Xarxa. Col·loquialment es coneix aquesta generació com els «indígenes informàtics».

1997—Dave Winer (Nova York, 1955) va publicar el dia 1 d'abril de 1997 el que es considera el primer text de *weblog* al seu bloc «Scripting News» (<http://scripting.com/>) que encara continua actiu a la xarxa. Als arxius del bloc es pot consultar encara aquesta primera anotació blocaire:

<http://www.scripting.com/1997/04.html>

Gràfic 1. Anotació considerada la primera en un bloc. Font: <http://scripting.com/>

Jorn Barger (1953) al seu lloc informàtic, anomenat «*Robot Wisdom*» (<http://robotwisdom.com>), va escriure el desembre de 1997 la descripció de la seva tasca registrant llocs que trobava navegant per Internet amb la fortuna de proporcionar no només la primera definició de l'eina, sinó especialment el terme que a partir de aquell moment va designar-la: *weblog* (§ 1.5.).

1998—Dos editors de llocs virtuals, Jesse James Garrett i Cameron Barrett, es van intercanviar una llista d'enllaços no en el cos del missatge sinó en un espai lateral, d'aquí va sorgir la idea de la columna lateral dels blocs, que Garrett va consolidar a l'article «Anatomia d'un weblog».

1999— A inicis de l'any la *Page of Only Weblogs* de Jesse James Garrett identificava només 23 blocs. Simultàniament Brigitte Eaton crea el Portal Eatonweb (<http://portal.eatonweb.com/>) on fa una altra llista de blocs i els avalua amb un únic criteri: que el lloc virtual el formin informacions amb una datació cronològica invertida.

A l'abril, Peter Merholz (<http://www.peterme.com/>), un blocaire i alhora directiu d'Epinions (<http://www.epinions.com/>), comunitat creada aquest any per a la recerca d'opinions sobre el funcionament de productes, va desglossar a la barra del seu bloc el terme *weblog* en l'expressió o frase *We Blog*, que immediatament va tenir l'efecte de reduir el terme ideat per Barger al més senzill *blog*, que des d'aleshores va expandir-se amb l'aplicació informàtica.

A l'octubre Internet va conèixer el primer programa específic per a la creació de blocs, com un servei gratuït de Pyra Labs (<http://pyra.com>), que es va comercialitzar amb el nom de *Blogger*.

A l'observatori dels mitjans de comunicació *Seizing The Media* (http://deoxy.org/seize_it.htm) es defineixen els blocs com una estratègia d'intervenció social:

Els mitjans són propietats d'empreses on es pot participar. Superar aquest argument és la primera etapa. La segona etapa és definir la diferència entre el públic i l'audiència. Una audiència és passiva; un públic participa. Necessitem una definició del mitjà que sigui pública en la seva orientació.

Durant l'any 1999 es publiquen a l'Estat espanyol els primers blocs.

2000—El dia 27 de novembre, el blocaire Adrian Miles va publicar al seu bloc un arxiu amb un vídeo de dos minuts de duració amb unes imatges —un plànol fix d'unes bicicletes aparcades, edificis i un paisatge muntanyós— de valor personal que es considera el primer videobloc.

2001—Apareix el portal britànic *Schoolblogs.com* per reunir la comunitat de docents interessats en els blocs. En quatre anys aquest portal va arribar a registrar 4.000 blocs, i va ser l'inici dels portals de blocs educatius que varen sorgir arreu (en l'àmbit espanyol en destaquen *Aulablog.com* i *Weblogs de Profesores*)

2002—El terme *blogosfera*, que havia aparegut acompanyant el programa de *Blogger* amb sentit pejoratiu, pren un significat positiu com a comunitat d'escriptors de blocs dins de la xarxa. Els blocs en aquestes dates van popularitzar-se en àmbits polítics i periodístiques, primer als Estats Units i després a Europa.

L'empresa *Google* compra *Blogger* als creadors d'aquest servei, *Pyra Labs*, fet que confirma l'interès de les grans corporacions d'Internet pel fenomen *weblog*.

Es crea *Blogalia*, el primer lloc d'allotjament de blocs a Espanya. I a l'estiu de 2003 obre el servidor *Blogia*.

2003—Es crea *Wordpress* com a sistema de gestió de continguts, que aviat es consolidaria com una importada plataforma d'ubicació i de gestió de blocs.

Aquest any apareixen les primeres xarxes socials i llocs de relació a Internet (*Friendstar*, *MySpace*, *eConozco*, *Facebook* —al 2004—...) que afavoreixen la denominació de *Web 2.0* per a la revolució social a Internet dins de la qual els blocs tindran un protagonisme rellevant.

Un estudi de la consultora *Perseus* va registrar l'existència de 4.120.000 blocs aquest any i va formular una previsió de deu milions de blocs per a 2004.

2004— El mes d'abril de 2004 van aparèixer els primers blocs catalans a *VilaWeb*. El primer va ser l'*Oi?* d'Oriol Izquierdo (<http://blocs.mesvilaweb.cat/oi>).

El lloc *web* Merriam Webster (<http://www.merriam-webster.com/>) va designar el mot «blog» paraula de l'any 2004 pel fet de ser la més consultada pels usuaris del seu diccionari digital.

Es crea un concurs internacional de blocs educatius *The Edublog Awards* 2004 (<http://edublogawards.com/>), que anualment destaca els millors blocs en setze categories. El procés consta d'una selecció de blocs candidats i una votació.

Categories dels premis <i>The Edublog Awards</i>	
1. Best individual blog	9. Best elearning / corporate education blog
2. Best group blog	10. Best educational use of audio
3. Best new blog	11. Best educational use of video / visual
4. Best resource sharing blog	12. Best educational wiki
5. Most influential blog post	13. Best educational use of a social networking service
6. Best teacher blog	14. Best educational use of a virtual world
7. Best librarian / library blog	15. Best class blog
8. Best educational tech support blog	16. Lifetime achievement
Es poden consultar els guanyadors de 2008 a la pàgina: http://edublogawards.com/and-the-2008-winners-are/	

Gràfic 2, Categories dels premis *The Edublog Awards* al 2008

2005—Per iniciativa d'un bloqueaire d'Israel, Nir Ofir, es va celebrar el primer Dia Internacional del bloc el 31 d'agost, amb la intenció d'obrir el coneixement dels blocs a la xarxa entre els lectors (<http://www.blogday.org/es.htm>).

2006—*Blogger* fa una revisió a fons del seu sistema de publicació anomenat «*Blogger beta*» amb la finalitat de fer més senzilles totes les operacions d'edició de blocs. En pocs mesos la versió beta dona pas al nou *Blogger*, actualment actiu.

Durant el primerencontre organitzat per *Edublog* el juliol de 2006 per tractar el tema dels blocs i l'educació es va elaborar un document per a la incorporació de les TIC a l'ensenyament anomenat «Declaració de Roa per a la integració de les TIC en l'educació» que per la seva importància es recull íntegra a continuació:

L'efectiva incorporació a la Societat de la Informació i la Comunicació ha de ser un objectiu prioritari per a qualsevol sistema educatiu i per a qualsevol país. La institució educativa ha d'assumir la responsabilitat d'aconseguir l'alfabetització digital i l'accés de la ciutadania a les TIC. Però la integració de les TIC necessita un impuls molt més decidit per part de tota la comunitat educativa; en conseqüència, el professorat reunit a Roa realitza la següent declaració per a la integració de les TIC en l'ensenyament.

1. La incorporació de les TIC facilita l'aprenentatge i la comunicació de tota la comunitat educativa, i resulta un objectiu irrenunciable.
2. És necessària una política decidida de les administracions educatives perquè les TIC formin part del currículum i s'hi integrin amb competències definides.
3. Resulta necessària la implementació d'un sistema d'avaluació dels models d'integració existents i dels que es puguin posar en marxa.
4. S'ha de dotar tots els centres educatius de mitjans tècnics suficients i funcionals. És prioritari l'accés a Internet mitjançant banda ampla.
5. La dotació de mitjans ha d'anar sempre acompanyada del personal tècnic especialitzat. A més, considerem necessària la creació de la figura de l'animador/a TIC, que promogui l'ús d'aquestes tecnologies, i hi guiï els qui s'inicien.
6. S'ha de fomentar l'ús i desenvolupament del programari lliure, ja que està

servint de suport per a les experiències innovadores, que resulten econòmicament inviables amb eines comercials, i perquè facilita l'accés a les TIC.

7. La formació del professorat requereix un canvi en les TIC com a objecte i com a mitjà de formació i ha d'incorporar models pedagògics per a la seva aplicació a l'aula.

8. És necessari incentivar el professorat compromès amb la innovació, no tan sols econòmicament.

9. Cal fomentar la creació de comunitats professionals model, que inclogui aules i xarxes socials que permetin la formació entre iguals, la transmissió de bones pràctiques i el treball cooperatiu.

10. S'ha de difondre l'ús d'esquemes oberts de propietat intel·lectual i gestió de drets d'autor que fomentin el treball en col·laboració i facilitin l'accés a reposadors de recursos educatius.

1.7. Com són? Caracterització i definició dels blocs

La història de la paraula és també un mirall de la història d'aquesta eina informàtica, que va conèixer el primer programa específic per a la creació de blocs a l'octubre de 1999 (<http://pyra.com>). El que immediatament sorprèn és la celeritat amb què s'ha desenvolupat a la xarxa. En un període que encara no ha arribat als deu anys, s'ha passat d'una funció més imaginària que real a l'existència d'una quantitat milionària de blocs (possiblement 130 milions al món) que ha desbordat totes les expectatives. Aquesta fulgurant evolució dóna una idea de la característica més immediata: la seva potencialitat. Com afirma Walter Della Chiesa (2007) en el seu manual per crear blocs:

el més apassionant del món dels *weblogs* és el seu potencial, la seva riquesa sense explotar; és el format en si mateix el que sorprèn. La seva accessibilitat, el caràcter immediat de la conquesta personal, democràtica i descentralitzada.

Aquestes característiques generals de l'eina —accessibilitat, caràcter immediat, democràtic, descentralitzat, i, es pot afegir, col·lectiu— parlen no només del seu potencial dins de la xarxa, sinó també en l'àmbit específic de la educació, on qualsevol treball tradicional relacionat amb les aules comparteix aquesta exigència de ser accessible, immediat, democràtic, descentralitzat i col·lectiu. És a dir, sembla com si aquesta eina fos pensada especialment per ser utilitzada en l'educació.

Abans de continuar, caldria precisar el concepte de bloc. Hi ha quasi tantes definicions com blocs a la xarxa, però potser aquesta de José Antonio Millán sigui un exemple de definició concisa i interessant:

Un *blog* és una pàgina *web* que consta d'entrades (o *posts*) en ordre cronològic invers, compostes per text, imatges o vídeos i àudios, que normalment permeten als visitants deixar comentaris, i que, per últim, es realitza mitjançant algun programa gratuït directament des de la *Web*. Des de la seva difusió i pràctica multitudinària s'ha convertit en un dels elements constitutius de l'anomenada *Web 2.0* caracteritzada per les aportacions dels usuaris.

Aquesta definició té l'interès d'aplegar els elements essencials del bloc: l'entrada cronològica —en forma de text o qualsevol format d'imatge o so— amb l'aportació d'un individu a la xarxa global. Descubrim en aquesta definició bàsica dos factors importants per a l'educació: la importància de l'escriptura —absent en diverses aplicacions informàtiques, en la concepció del bloc es considera nuclear—, d'una banda, i el caràcter de presentació pública del resultat. No només importa la versemblança de qualsevol activitat educativa —com a prova d'aprenentatge d'activitats en el món real—, sinó també la realitat —la tensió del treball obert— de la divulgació del treball a la xarxa.

Hi ha un altre element important en la caracterització dels blocs que potser no s'ha subratllat suficientment: el caràcter hipertextual de l'eina. Com afirma Adolfo Estalella (2005):

La pràctica quotidiana dels autors de blocs és intensament hipertextual. La seva escriptura és un gènere referencial. Els autors de blocs utilitzen diferents tipus de referències i hiperenllaços amb diverses funcions: donar crèdit a les fons de la informació, una forma de reconeixement o un mecanisme per a mantenir diàlegs deslocalitzats.

Aquest caràcter hipertextual dels blocs té unes arrels que potser tinguin una implicació més enllà de la simple mecànica de funcionament informàtic. L'hipertextualitat és també el procés de percepció i de coneixement de la realitat dins de la societat contemporània: rapidesa i globalitat dels esdeveniments, multiplicitat de fonts d'informació i de mitjans de comunicació, l'expansió sintètica i asistemàtica dels sabers contribueixen a la construcció intel·lectual no lineal, sense estructures rígides i raonades, sinó a l'avanç mitjançant nusos semàntics que s'obren aleatòriament. Dins d'aquest context filosòfic i social, l'escola ha de combinar els seus mètodes tradicionals de construcció lineal del coneixement amb la mentalitat hipertextual de l'alumnat. El blocs, concebuts en un àmbit estrictament hipertextual, poden ser una eina útil per a aquesta combinació necessària.

1.8. *I educatius, per què?* Les competències i funcions educatives dels blocs

En el context de les competències educatives que afavoreix el treball docent amb l'eina dels blocs destaca en primer lloc la comunicació per escrit. Les habilitats discursives, d'argumentació, descriptives, reflexives troben un camp ideal per a la seva millora ràpida. També la preocupació per la presentació i el disseny més personal de les activitats. La bona pràctica ortogràfica deixa de ser un repetitiu exercici de classe per recolzar sobre el caràcter obert de l'escrit; la imatge que dóna la cura ortogràfica ja no es relaciona amb el futur, a la societat, sinó amb el present. En el seu conjunt la bibliografia pedagògica observa un creixement dels esforços i el temps dedicat a l'escriptura, correcció i edició dels textos.

Si bé la comunicativa seria la competència més important, els blocs ajudarien a millorar-ne d'altres d'específiques, com les de recerca, selecció, valoració i resum de la informació. En el seu conjunt, aquestes competències donarien suport al creixement de l'autonomia de l'alumnat dins del seu aprenentatge. És per això que s'ha destacat la importància dels blocs en l'àmbit de la tradició pedagògica constructivista. De fet, els blocs, per la seva concepció inherent de procés de construcció, semblen un producte docent preparat per un teòric constructivista.

Hi ha un consens de la comunitat educativa també en el fet que les TAC en general afavoreixen els avanços de l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge;

aquesta competència dels blocs educatius en relació amb la comunicació escrita pot afavorir també aquest tipus d'alumnat.

A la pregunta «què s'aprèn editant blocs?» la professora Tíscar Lara (2005) va respondre amb una llista de competències i habilitats que reuneix les funcions educatives bàsiques de l'eina:

1. Organització del discurs
2. Foment del debat
3. Construcció d'identitat
4. Creació de comunitats d'aprenentatge
5. Compromís amb l'audiència
6. Suport a l'ensenyament virtual
7. Documentació

El professor Juan Ángel Martínez García (2008) ha fet llista, per altra banda, dels avantatges i les utilitats dels blocs educatius:

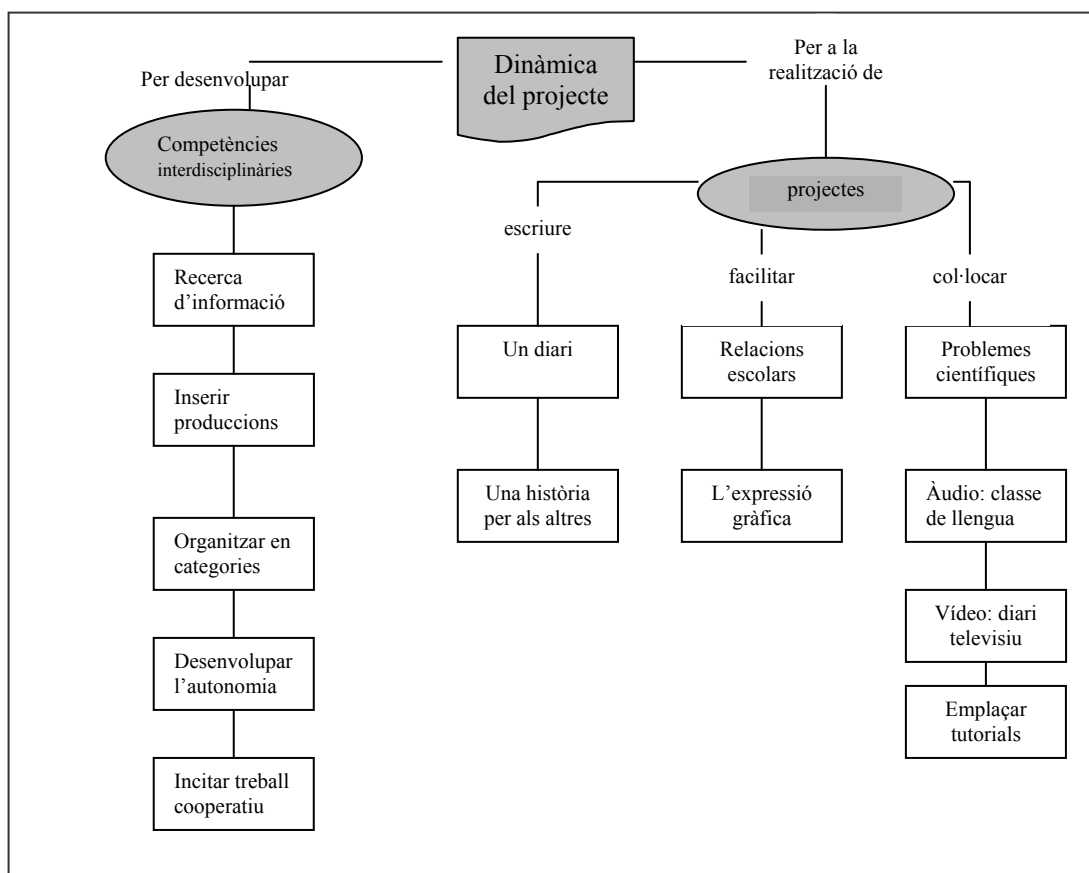
1. Lloc de reflexió i discussió
2. Guia d'enllaços d'interès sobre un tema concret (*Linkoteca*)
3. Pàgina de publicació d'exercicis de classe
4. Espai per als treballs d'una assignatura
5. Diari personal de professors i de l'alumnat
6. Mitjà de promoció de les activitats d'un grup
7. El bloc com a «Aula Transparent»
8. Espai per a la interculturalitat

Els professors José Luis Orihuela i María Luisa Santos (2005) exposen com a conclusió de la seva experiència docent amb blocs una reflexió que cal considerar:

Els blocs constitueixen una eina extraordinàriament poderosa per a la gestió del coneixement en comunitats, però a més són un instrument de gran eficàcia per a l'alfabetització digital. La publicació en línia de les tasques de classe és especialment rellevant en matèries relacionades amb l'escriptura i el disseny de navegació a Internet, disciplines en les quals és bàsic que els estudiants desenvolupin les habilitats associades a la lectura i escriptura mitjançant enllaços.

Cal afegir aquesta última conclusió de l'experiència docent —la capacitat de lectoescriptura hipertextual— a les funcions i competències que es poden assolir amb el treball en bloc a l'aula.

Els blocs són també una eina important per desenvolupar competències relacionades amb el treball cooperatiu, les relacions interactives, les tasques realitzades en equip i la docència per projectes. Thierry Baruch (2006) opina que «l'eina bloc s'inscriu perfectament dins d'una dinàmica de projecte. Les competències acadèmiques interdisciplinàries adquireixen major valor». I per argumentar aquesta afirmació, Baruch proposa un esquema força interessant sobre la dinàmica de projecte, que es pot traduir de la següent manera:

Quadre 6. Dinàmica del projecte, de Baruch (2006)

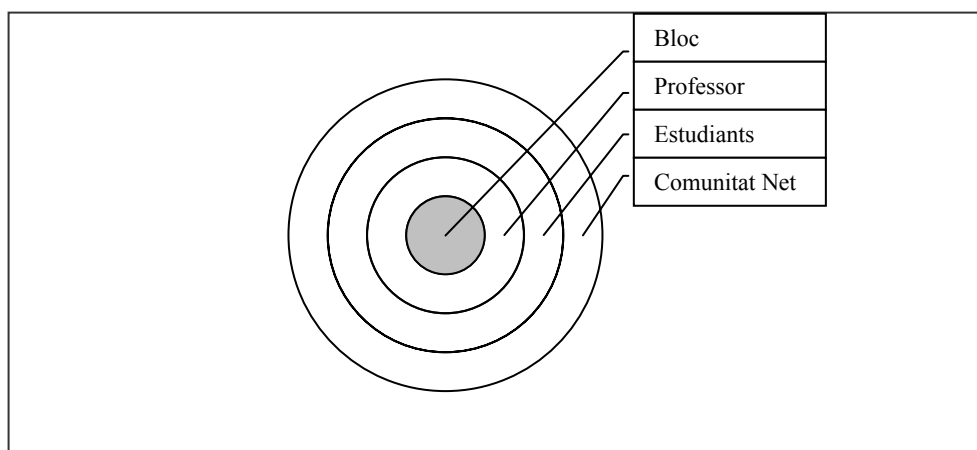
Les competències desenvolupades pels blocs no només afecten els estudiants, també existeixen aquelles que afecten els ensenyants. Com les que ha proposat el director d'escola Mario Asselin (2006):

Quan es privilegia l'ús dels blocs, diverses competències desenvolupades pels ensenyants fan l'eina encara més activa i amb més incidència sobre l'ambient de la classe. Això es tradueix sovint per: La migració del paradigma d'aprenentatge. L'aparició de noves estratègies per fer aprendre. La utilització progressiva de la diferenciació pedagògica. El millor coneixement dels estils d'aprenentatge de l'alumnat. La utilització a classe de feines més contextualitzades, que comporten un *problema* per resoldre, per al qual es valora un *procés* i un *producte* obtingut (regla de les tres «P»)

1.9. *Per fer què?* Tipologies dels blocs educatius

El dinamisme, la flexibilitat i la capacitat d'adaptació als interessos dels usuaris que caracteritzen aquesta eina ha afavorit l'aparició de múltiples tipus de blocs que admeten diverses formes de classificació. La primera és la catalogació temàtica, dins de la qual hi hauria un capítol on s'inscriurien els blocs educatius; però també es poden classificar per l'autor (individual / col·lectiu / institucional / anònim / reconegut), per la seva especialització (prescindibles / permutables / personals / premium [Hernández González, 2006]), pel material que publiquen (fotoblocs / audiblocs / videoblocs) o per altres raons funcionals. Els blocs educatius són susceptibles també de ser inclosos dins d'aquestes classificacions generals, però més interessant ha de ser establir la seva tipologia específica.

Una primera classificació tractaria d'identificar els usuaris dels blocs educatius dins de la xarxa. En qualsevol publicació d'un bloc, si la visualitzem com un diagrama de cercles, el perímetre estarà traçat sempre per la comunitat d'Internet, ja que si no es controla el nivell d'accés als continguts qualsevol internauta en pot fer ús. I el cercle més petit sempre estarà reservat per a l'autor o autors, primers receptors del seu treball, bé individualment com a consciència de la reflexió feta, bé com a grup de autors que el publiquen. Al món educatiu, els altres cercles estaran ocupats per estudiants i professors, siguin de la mateixa institució educativa o d'altres.

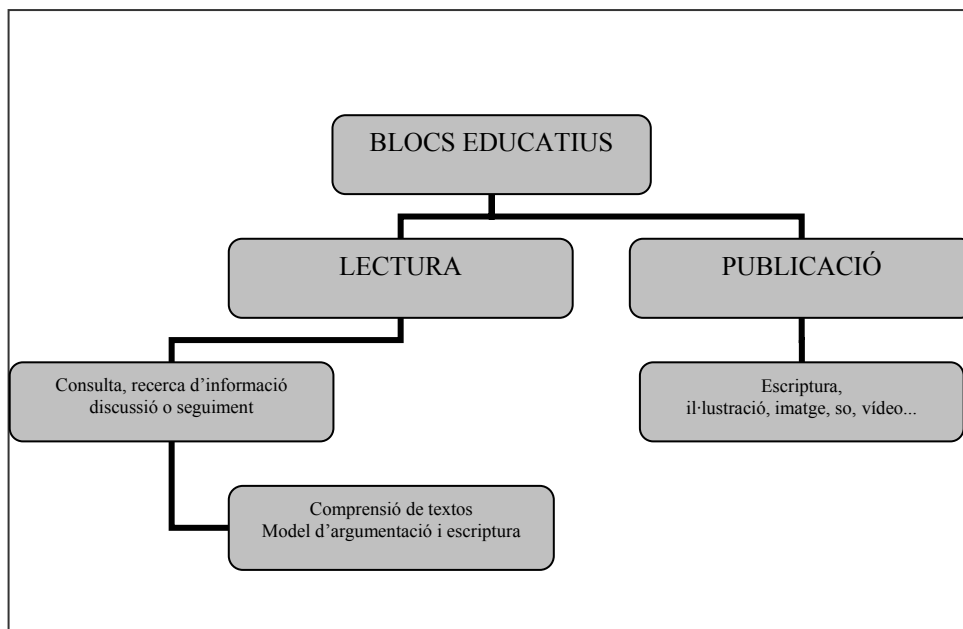
Quadre 7. Usuaris d'un bloc educatiu

Les relacions d'aquest cercles poden donar-se en totes les direccions:

1. Professor → Estudiants
2. Professor → Professors
3. Professor → Comunitat Internet
4. Estudiant → Professor
5. Estudiant → Estudiant
6. Estudiant → Comunitat Internet

Als blocs educatius es poden publicar escrits, dibuixos, imatges..., com aconsellen les competències que l'eina desenvolupa quan és utilitzada amb aquest fi (§ 1.8.), però també resulta molt útil el coneixement i la freqüentació d'altres blocs com a lectura: si d'una banda ofereixen informació, consulta, recerca, debat, discussió, seguiment i pràctiques afins; d'altra banda, ajuden a la comprensió de textos i poden ser models d'escriptura i d'argumentació.

Aquesta seria una primera classificació en l'ús dels blocs educatius: com a lectura i com a publicació.

Quadre 8. Classificació del Blocs educatius: Lectura / Publicació

L'encreuament de aquestes dues classificacions dóna, en primer lloc, dos tipus de subjectes en l'ús dels blocs: són fets *per* un autor i alhora són fets *per a* altres lectors; és a dir, hi ha subjectes emissors i subjectes receptors. De fet, l'ideal de la comunitat educativa que utilitza les TAC és que tots els subjectes siguin emissors i receptors. Potser, fins i tot, caldria que fossin una mica més receptors que emissors. Segons la situació dels subjectes d'ús, es podria fer una primera tipologia de blocs educatius, basada en l'adaptació del quadre dissenyat per Scott Leslie (2003):

	Blocs d'estudiants				Blocs de professores			
<i>Per a</i>	Internet	Estudiants	Professor	Autor	Autor	Estudiants	Professor	Internet
BLOCS D'ESCRITURA	Bloc dossier d'aprenentatge (avaluació / credibilitat)					Bloc específic de la matèria		
		Bloc coordinació de grups de treball o discussió				Bloc guia de viatge		
			Bloc d'exercicis diaris per a avaluació			Bloc de classe		
			Bloc diari personal reflexiu		Bloc d'enllaços anotat			
<i>De</i>	Internet	Estudiants	Professor	Autor	Autor	Estudiants	Professor	Internet
BLOCS DE LECTURA				Blocs de diari personal	Blocs de diari personal	Blocs diaris dels estudiants		
			Bloc del professor				Blocs de pràctica pedagògica	
		Bloc de grup de treball o de diàleg de classe					Blocs específics de la matèria	
	Blocs específics de matèria i nivell del curs						Sindicació de novetats relacionades amb l'ensenyament	

Quadre 9. Tipologia dels blocs. Adaptació del quadre de Scott Leslie (2003)

Amb l'encreuament de aquestes dues coordenades —blocs d'estudiants i de professors / blocs d'escriptura i de lectura— s'obté un conjunt de tipus de blocs que representa els usos educatius més importants de l'eina tecnològica:

Tipus de bloc Ús educatiu del bloc	<i>De / D'</i>	<i>Per a</i>
1. Bloc dossier d'aprenentatge	Estudiant	Estudiants-Professor- Internet
2. Bloc coordinació de grups de treball o discussió	Estudiant	Estudiants-Professor
3. Bloc d'exercicis diaris per a avaluació	Estudiant	Professor
4. Bloc com a diari personal i reflexiu	Estudiant	Autor-Professor
5. Bloc del professor	Professor	Estudiants
6. Bloc de diàleg de classe	Estudiants	Estudiants
7. Bloc de específic de matèria nivell de curs	Internet	Estudiants
8. Bloc específic de matèria	Internet-Professor	Professors-Internet
9. Bloc guia de viatge	Professor	Estudiants
10. Bloc de classe	Professor	Estudiants
11. Bloc d'enllaços anotat	Professor	Autor-Estudiants
12. Bloc de pràctica pedagògica	Professor-Internet	Professor
13. Sindicació de novetats relacionades amb l'ensenyament	Internet	Professor

Quadre 10. Principals usos educatius dels blocs segons la seva tipologia

Aquest primers tretze usos principals dels blocs educatius responen a necessitats educatives específiques. Donen ja una característica de l'eina: la seva flexibilitat, és a dir, la capacitat per ajustar-se a les demandes de cadascun dels integrants de la comunitat. Aquest primer llistat tipològic no distingeix entre els usos externs de l'eina, com a recurs per trobar informació, i els usos interns, com a eina que intervé directament en el procés d'aprenentatge. La professora Maria João Gomes (2005) ha fet una distinció molt significativa en aquest aspecte, disgregant l'ús educatiu de l'eina com a recurs i com a estratègia:

Encara que la distinció entre els blocs com a «recurs pedagògic» i els blocs com a «estratègia pedagògica» no sempre és clara i, amb freqüència, sigui de natura una mica arbitrària, serà adaptada per a la sistematització de l'exposició. Com a recurs pedagògic els blocs poden ser:

- Un espai d'accés a informació especialitzada
- Un espai de disponibilitat d'informació per part del professor

Com a estratègia pedagògica els blocs poden assumir la forma de:

- Un dossier d'aprenentatge digital
- Un espai d'intercanvi i col·laboració
- Un espai de debat
- Un espai d'integració

La distinció és força interessant perquè separa l'activitat genèrica d'Internet com a font d'informació, que té una clara utilitat a l'aula en paral·lel a l'ús d'altra documentació —enciclopèdies, monografies...—, i els espais nous i específics que l'eina pot crear. El bloc de classe com a espai integrador permet, per exemple, el treball de la diversitat ètnica i cultural per facilitar la comprensió

mútua entre alumnsats d'orígens diversos; i alhora facilita la comunicació quotidiana de l'aprenent que per alguna raó es troba lluny de la classe durant un temps (Gomes, 2005).

Aquests espais d'intercanvi, debat i integració donen lloc, per la seva part, a diferents blocs que el centre pot integrar en la seva tasca docent. Es pot citar com a exemple una escola canadenca, situada a New Brunswick, el *Centre d'Apprentissage du Haut-Madawaska* (<http://cahm.elg.ca/>), que ha apostat per aquesta eina. Per mostrar-la a la xarxa ha realitzat un hipertext —amb exemples propis— de tots els usos dels blocs en la vida acadèmica (Gauvin i Magoon, 2005). D'aquest esquema hipertextual se'n deriva una interessant tipologia de blocs i de les seves utilitats que té la virtut de ser vigent en la vida diària d'una comunitat escolar:

1. BLOC DE LA INSTITUCIÓ

- Comunicació a la comunitat
- Butlletins d'informació als pares
- Projectes concrets (Plans de Millora...)
- Plans d'estudis
- Activitats
- Resultats
- Orientació pedagògica

2. BLOCS DELS ALUMNES

- Diaris personals
- Projectes de classe
- Interessos personals
- Projectes personals

3. PROGRAMES INFORMÀTICS SOCIALS I COL.LABORATIUS

Flickr

Del.icio.us

Wiki

4. BLOCS DE DIRECCIÓ

Reflexió (aspectes normatius, pedagògics o tecnològics)

Reconeixement d'èxits (Quadre d'honor)

Esdeveniments de la setmana

5. BLOCS D'ENSENYANTS

Planificació del curs

Crònica-informació

Fotografies

Formació

Treballs

Fulls de ruta

Ensenyament

Projectes

Reflexió

6. BLOCS DE *PODCAST*

Música. Exemples

7. BLOCS DE VÍDEO

Vídeodiaris, vídeocròniques

Projectes

8. BLOCS DELS PROJECTES ESPECIALS (PLANS DE MILLORA...)

Aquestes vuit categories que presenta l'hipertext del *Centre d'Apprentissage du Haut-Madawaska* es poden agrupar en quatre tipus bàsics de bloc educatiu, amb funcions específiques:

1. Bloc de centre o de la institució

Per donar informació de plans d'estudis, projectes docents o plans de millora. Per fer la crònica d'activitats de centre. Per reconèixer les tasques de professors i alumnes. Per informar d'esdeveniments concrets. Per donar la imatge institucional.

2. Bloc de professor o de departament

Per proposar recursos pedagògics. Per fer una reflexió sobre la seva pràctica docent. Per fer recerca o proposar un projecte. Per donar informacions pràctiques durant el curs. Per prolongar les tasques realitzades a classe. Per proposar activitats pedagògiques (Patric, 2003; Vandal, 2006).

3. Bloc de classe o de nivell

Per realitzar un projecte pedagògic. Per promoure la redacció cooperativa i intercultural. Per comunicar-se amb altres estudiants, entre ells i amb l'exterior (Vandal, 2006). Per al debat. Per a la integració interètnica i per allunyament imprevist (Gomes, 2005). Per fer resums de les aules més interessants. Per plantejar dubtes. Per escriure la petita història del curs.

4. Bloc d'estudiant

Per avaluar el seu treball al llarg de la sessió i del curs (dossiers d'aprenentatge). Per realitzar les activitats de classe (Vandal, 2006). Per desenvolupar les seves inquietuds culturals, científiques, artístiques i esportives.

2

Com es fa?

Taller de blocs

2.1. *Com es fa?* Taller de blocs

Si la paraula anglesa que denomina el fenomen, *blog* o *weblog*, té poc més d'una dècada, vol dir que l'activitat s'ha desenvolupat molt ràpidament. La idea d'aquesta velocitat la pot donar una informació de la companyia *Blogger* que va declarar a la tardor de 2007 que estava creixent al món a un ritme de cent mil nous blocs diaris. En aquesta dècada s'ha passat d'una Internet estàtica —només mostrava— i de difícil accés —la publicació estava en mans de programadors— a una Internet dinàmica, la coneguda com a *Web 2.0* (§ 1.1.), molt més interactiva i d'accés senzill. Es podria dir que en aquest camí tan veloç els fets fulgurants han estat primer, i la recepció, coneixement i reflexió sobre les novetats s'arrosseguen al darrere a un ritme molt més lent d'adaptació. A la pràctica, el professorat va incorporant-se lentament al coneixement de les noves eines de la *Web 2.0*, moltes vegades pensant —amb por— en la complexitat de la primera Internet.

És en aquest procés que va sorgir la necessitat de fer aquesta recerca. Per l'interès propi del professor que vol treballar amb les eines d'avantguarda a classe, i dels companys de claustre que sovint li demanen informació sobre aquest treball i la forma de realitzar-lo. Per això, per respondre a aquesta demanda, personal i col·lectiva —*Com es fa?*—, s'ha preferit el format de fitxa d'activitat a l'explicació raonada, pel fet que en els últims mesos s'han publicat, en llibre i a la xarxa, diverses introduccions a l'ús dels blocs educatius i complets tutorials que converteixen en redundant una dissertació més acadèmica. Les fitxes d'activitat tenen la doble virtut

de descobrir pas a pas els secrets de l'eina, i de ser un format fàcilment adaptable a qualsevol suport: sigui en paper, com a fitxa de treball convencional, sigui a la xarxa, com una aplicació d'accés més ampli i amb més possibilitats de divulgació.

El taller s'estructura en un seguit de fitxes que tracten els aspectes rellevants d'una formació en l'ús del bloc com a eina educativa i que estan pensades per a un curset de 10 hores presencials de durada:

Fitxa	Problema	Objectius
1	<i>On puc veure blocs?</i>	Recerca i revisió de blocs educatius a la xarxa. Anàlisi de tipologies de blocs educatius.
2	<i>On puc allotjar un bloc?</i>	Conèixer els llocs amb allotjament de blocs educatius.
3	<i>Com es crea un bloc?</i>	Crear un bloc educatiu a Internet i projectar la seva orientació.
4	<i>Com es configura el bloc?</i>	Modificar i prendre decisions relacionades amb la configuració d'un bloc.
5	<i>Com dissenyar el bloc?</i>	Triar plantilla i personalitzar l'aspecte del bloc.
6	<i>Com organitzar la columna</i>	Identificar, organitzar i dissenyar la

	<i>lateral?</i>	columna lateral del bloc segons les seves funcions.
7	<i>Com publicar al bloc?</i>	Fer escrits, anotacions i textos per a la seva publicació al bloc i conèixer la manera de publicar-los-hi.
8	<i>Com donar un contingut multimèdia al bloc?</i>	Dissenyar el bloc com un espai multimèdia per incloure-hi arxius fotogràfics, de vídeo i de so.
9	<i>Com organitzar la consulta del bloc?</i>	Adequar i organitzar els materials del bloc per facilitar la seva consulta.
10	<i>Com controlar la divulgació del bloc?</i>	Conèixer, gestionar i controlar els diversos aspectes de la vida del bloc a la xarxa.

Taula 1. Índex de Fitxes del Taller de Blocs

2.1.1. Recerca de blocs

Fitxa 1	On puc veure blocs?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Recerca de blocs educatius a la xarxa. Anàlisi de tipologies de blocs educatius.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Abans de fer un bloc educatiu cal dedicar una estona a veure, llegir i rebre impressions dels blocs existents a la xarxa. La recerca pot ser sistemàtica, però també, com tot a Internet, no es descarta la navegació espontània, sense rutes establertes amb antelació... El passeig informàtic que fomenta la troballa. Un primer apropament serà d'aquest tipus: navegació lliure, només amb les pautes generals de recerca. Encara que la navegació sigui hipertextual —un lloc ens condueix a altre mitjançant enllaços—, es pot aprofitar per familiaritzar-se amb l'aspecte dels blocs i la seva tipologia més genèrica.</p>	
<p style="text-align: center;">Activitats</p> <p>Pautes generals per a una primera aproximació i consulta de blocs educatius:</p> <p>a) Recerca de blocs temàtics als cercadors generals.</p> <p>Entreu a <i>Google</i> (http://www.google.es/). A la part superior esquerra, cliqueu “Blogs” (o també es pot trobar a “Més”). <i>Google</i> es converteix en un cecador específic de blocs. Caldrà només fer demandes segons l'interès. Per exemple: «ús educatiu dels blocs»...</p>	

b) Recerca de blocs a la *Xtec* (<http://blocs.xtec.cat/>).

La Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (Xtec) ha creat un servei de creació i consulta de blocs educatius: *Xtec Blocs*. Ja a la seva pàgina d'inici hi ha informació de les darreres actualitzacions als diversos blocs educatius. Una consulta en aquest servei donarà força idees sobre la realitat educativa de l'eina.

c) Catàlegs de blocs generals.

El laberíntic món dels blocs afavoreix l'aparició de pàgines informàtiques específiques que fan agrupacions, catàlegs o directoris de blocs segons el tema o assumpte desenvolupat, com ara, en català, *Blogcat* (<http://www.blogcat.net/>), en anglès, *BlogCatalog* (<http://www.blogcatalog.com/>) o, en castellà, *Bot* (<http://bot.uberum.com/>) o el directori (<http://www.directorio-blogs.com/>).

d) Catàlegs de blocs educatius.

Els catàlegs, directoris i pàgines específiques sobre blocs educatius que cal consultar per obtenir idees són:

Catàleg de *Blogs* Educatius (http://phobos.xtec.cat/crp-tarragones/zonatic-n/?page_id=129)

Planeta educativo (<http://www.aulablog.com/planeta/>)

Pom de *Blogs* (http://www.unsizers.net/pom_de_blogs/)

Webquestcat: Comunitat Catalana de *Webquest*
(<http://blocs.xtec.cat/webquest/>)

2.1.2. Allotjament de blocs

Fitxa 2	On puc allotjar el bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Conèixer els llocs informàtics que ofereixen allotjament de blocs a la xarxa.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Un bloc necessita un espai físic, dins d'un ordinador o servidor, per allotjar-s'hi. Diferents companyies d'Internet, vinculades a institucions o privades, ofereixen serveis d'allotjament de blocs. Cal conèixer les possibilitats i característiques de cadascuna per tal de decidir el millor lloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Activitats</p> <p>Pautes per a la visita als diferents servidors amb allotjament de blocs:</p> <p>a) A la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (<i>Xtec</i>). Direcció: http://www.xtec.cat/. Botó: xtecblocs. Botó: Crea el teu bloc!</p> <p>b) <i>Bloc.cat</i>. Direcció: http://www.bloc.cat/ Amb el lema «Servei de blocs en català», aquest servidor ofereix tant crear blocs en català com facilitar-ne la lectura mitjançant un portal de actualitat i un catàleg de blocs. La creació de blocs es gratuïta i senzilla.</p> <p>c) <i>Blogger</i>. Direcció: https://www.blogger.com/start. Condicció: cal tenir un compte de correu electrònic a <i>gmail.com</i></p>	

Aquest lloc —relacionat amb *Google* i *Gmail*— és el més divulgat per a la creació de blocs al món. És un servidor gratuït per als usuaris, amb accés senzill i renovació constant.

d) *Word Press*.

Direcció: <http://es.wordpress.com/>

A la pàgina d'inici apareixen les dades del lloc que dona la magnitud del fenomen al món. Per exemple, en la data de novembre de 2008 que es va consultar, les dades eren: 4.745.858 blocs, 158.772 entrades noves, 40.095.467 paraules aquell dia.

e) Comunitats de blocs.

A la xarxa existeixen llocs que ofereixen la creació d'un bloc dins d'una comunitat virtual. Alguns són:

Edublog (<http://edublogs.org/>)

Reuneix la comunitat educativa en llengua anglesa. El portal conté al voltant de 250.000 blocs de professors, alumnes i investigadors de l'educació.

Livejournal (<http://www.livejournal.com/>)

Lloc especialitzat en publicació de diaris personals adreçat a adolescents: pel disseny juvenil i tòpic, per la creació d'una comunitat d'amics i per la presència aclaparadora de missatges i publicitat. No requereix condicions per obrir-hi un compte, però alguns serveis i dissenys són de pagament.

Xanga (<http://www.xanga.com/>)

Comunitat de blocs de llengua anglesa on dominen les relacions personals.

2.1.3. Creació d'un bloc

Fitxa 3	Com es crea un bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Crear un bloc educatiu a Internet i projectar la seva orientació.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Encara que sembli el moment més complicat del procés, és el més senzill. Tots els programes de creació i allotjament de blocs porten incorporat un tutorial que simplifica el mecanisme de creació en dos o tres passos:</p> <ul style="list-style-type: none">a) Complir amb la condició prèvia per crear-lo, que normalment és obrir un compte de correu electrònic al servidor que dóna l'allotjament, o simplement registrar-se amb un nom d'usuari i una contrasenya, dades que és important conservar.b) Donar-li un títol o nom al bloc i afegir la seva adreça a la xarxa —aquesta ha de ser, és clar, singular i única.c) Triar una plantilla bàsica de les que ofereix el servei. <p>En aquest primer pas és més important el contingut que el procediment: cal tenir pensat un títol atractiu, connotatiu —i un subtítol explicatiu, denotatiu—, i una adreça electrònica no gaire complicada —encara que la recerca funciona per enllaços, de vegades caldrà teclejar-la—. I és importat triar una plantilla bàsica, després modificable, que combini gust estètic i llegibilitat.</p>	
<p style="text-align: center;">Activitats</p> <ul style="list-style-type: none">a) Trieu una plataforma d'allotjament de blocs i entreu-hi. Cal tenir en compte la llengua de comunicació amb el servei, que pot ser —	

predominantment— el català a l'*Xtec* i *Bloc.cat* (§ 2.1.2. Activitats *a* i *b*), en castellà *Blogger* (§ 2.1.2. Activitats *c*) o en anglès *Wordpress* (§ 2.1.2. Activitat *d*).

- b) Cal pensar el títol i l'adreça (a *Blogger* aquesta es pot triar, però a *Wordpress* es forma automàticament per defecte amb el nom de l'usuari, encara que es pot canviar). Després se segueixen els passos del tutorial. De vegades no es pot avançar per diverses raons: coincidència d'adreça o fortalesa reduïda de la contrasenya —no s'admet la coincidència entre contrasenya i qualsevol paraula utilitzada a les adreces electròniques—. Si el programa de registre de bloc no avança és necessari revisar tots els conceptes per tal de trobar el missatge del servidor que indica l'error.
- c) Per activar-lo, alguna plataforma envia missatges de correu electrònic. És interessant anotar les dades generades durant aquest procés (correu electrònic utilitzat, adreça del bloc i contrasenya en una llibreta o bé copiar-les en un document electrònic de fàcil accés), ja que de vegades la memòria les perd.
- d) Les plataformes d'allotjament posseeixen tutorials per a aquells blocaires menys experts. I a la xarxa se'n poden trobar també d'altres amb informacions complementàries (Fumero, 2005; Sánchez Rodríguez *et alii*, 2008; Valero, 2008). Per a *Blogger* es recomana el taller impartit per Alejandro Valero al congrés «Internet en el Aula» el 2008: <http://www.tinglado.net/tic/avalero/blogger.pdf>
- e) Seleccionar una plantilla no ha de ser un pas complicat: es pot canviar de plantilla o modificar-la en qualsevol moment sense cap alteració dels continguts, aquest és un dels avantatges evidents del nou disseny de llocs en xarxa denominat *CSS* o «fulls d'estil en cascada».

2.1.4. Configuració d'un bloc

Fitxa 4	Com configurar el bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Revisar i modificar la configuració d'un bloc.</p> <p>Prendre decisions relacionades amb la manera de configurar el bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Una vegada creat el bloc, tots els serveis d'allotjament conviden el nou blocaire a publicar una entrada, però segurament és convenient fer altres passos abans de posar-se a escriure, almenys perquè en el moment de la primera publicació no apareguin dades o elements estranys que treguin protagonisme al contingut. Per exemple: sense configurar-lo, és possible que assenyali el text com a publicat a altes hores de la matinada, sens dubte poc educatives. Això és perquè el pas següent a la creació ha de ser la configuració, que té una vessant pràctica (ajustar marc horari o triar formats dels diferents elements) i una altra conceptual —que condiciona el tipus de diàleg de l'eina a la xarxa—; és aleshores que cal començar a prendre decisions sobre diversos assumptes vinculats a la interactivitat: privacitat, comentaris, col·laboradors convidats. Com que aquesta activitat serà la primera realitzada al bloc, el consell principal té a veure amb l'observació i la paciència més que amb l'actuació. És més important familiaritzar-se amb les possibilitats de l'eina que començar a fer-hi canvis de configuració.</p>	

Activitats

- a) En el cas dels blocs allotjats a l'*Xtec*, la configuració apareix per defecte. Cal revisar les opcions: Tauler —per confirmar o modificar dades—, Usuaris —per controlar els participants— i especialment Opcions: General —per conèixer la configuració— / Escriptura / Lectura / Privadesa / Llicència —de *Creative Commons*— / Avançades —per activar o desactivar accions d'anàlisi del bloc.
- b) A *Wordpress* el procediment és similar, però en aquest cas s'ha d'ajustar la configuració a Usuaris —participants—, Opcions / Generals —dades del bloc, marc horari i formats—, / Escriptura / Lectura —nombre d'entrades que es visualitzaran a la pàgina principal— / Discussió / Privadesa.
- c) A *Blogger* cal entrar a Configuració: Bàsica —dades generals i aspectes relacionats amb la divulgació— / Format —ajustar marc horari i decidir formats— / Comentaris —permetre o restringir-los— / Permisos —autors i lectors del bloc.
- d) Per a una configuració coherent amb els objectius del bloc que s'ha creat cal prendre decisions sobre el grau d'accés de terceres persones mitjançant l'opció dels «comentaris». Les plataformes de blocs admeten una àmplia gradació: a) Lliure accés. b) Condicionat a un registre (normalment una adreça electrònica) i a una verificació de paraules (per evitar els comentaris publicitaris). c) Reservat als col·laboradors del bloc. d) No accessible. Els comentaris es poden mostrar, moderar, moderar amb condicions o ocultar. Després de decidir la variant que té més interès, s'ha de configurar el bloc coherentment.
- e) Cal familiaritzar-se amb la funció «afegir autors» [*Blogger*: Configuració / Permisos — *Wordpress*: Tauler / Usuaris]. Es poden afegir fins a 100 autors del bloc, que podran accedir-hi amb la seva direcció electrònica i la seva contrasenya, hi podran escriure entrades però no podran modificar-

les, tasca que només pot fer l'administrador del bloc. Aquest és l'únic també que els pot convidar a ser-ne autors inscrivint-hi les seves direccions electròniques. Els convidats rebran un missatge electrònic amb un enllaç que els permetrà iniciar les col·laboracions. Aquesta és una funció molt interessant per a cert tipus de bloc educatiu.

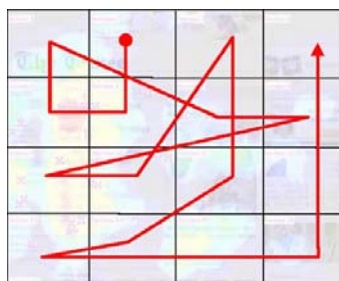
- f) És interessant observar les opcions d'arxiu, que mostren algunes característiques tècniques dels blocs [*Blogger*: Configuració / Arxiu]. La primera és la freqüència d'arxiu: la variant més comuna és la mensual. La segona és l'habilitació d'una adreça electrònica pròpia a la xarxa per a cada entrada del bloc. Si s'activa aquesta opció —recomanable— cada incorporació al bloc es podrà identificar, enllaçar, consultar i arxivar d'una manera independent, cosa que afavoreix la seva circulació per la xarxa.

2.1.5. Dissenyar un bloc

Fitxa 5	Com dissenyar el bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Triar plantilla i començar a personalitzar l' aspecte estètic del bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Dins del tutorial per a la creació de blocs s'inclou el pas necessari de triar plantilla. Cada plataforma ofereix un conjunt de dissenys bàsics, que es poden modificar més o menys depenent de cada servei. La primera tria de plantilla es pot fer d'una forma mecànica, ja que es pot modificar totes les vegades que calgui sense cap alteració dels continguts del bloc. Abans de publicar un text —o en el mateix moment de publicar-lo—, i un cop configurat el bloc, les decisions prenen un vessant estètic: la publicació ha de complir dues condicions alhora: atractiva i llegible. L'equilibri —o desequilibri— entre aquestes dues magnituds no és feina secundària, atès que als blocs l'autor del text sempre n'és l'editor al mateix temps. I si com a autor es preocupa de la qualitat estilística i conceptual de l'entrada, com a editor s'ha d'endinsar en la tasca de la seva exposició pública. Com a primera recomanació s'ha de dir que pel caràcter dinàmic de l'eina, la seva definició estètica no ha de tenir una intenció definitiva: el disseny d'un bloc ha de ser una feina progressiva que acompanyi tota la seva aventura a la xarxa. I com a segona: que el resultat de la publicació ha d'agradar des de bon començament. Iniciar la personalització del bloc és, fins i tot, una tasca prèvia a l'escriptura de la primera entrada. Cal que quan aquesta arribi a la xarxa, ho faci dins del millor aparador.</p>	

Activitats

- a) Una vegada creat el bloc, potser calgui revisar les plantilles que la plataforma ofereix per assegurar que és la més adient per als nostres objectius, i que compleixi les condicions de ser atractiva i llegible. Les qüestions estètiques potser siguin més subjectives, però ja existeixen estudis que objectiven les qüestions de llegibilitat, com el projecte *Eyetrack III* que investiga els moviments dels ulls durant la consulta de llocs informàtics (Outing i Ruel, 2004). Segons aquesta recerca: «els ulls primer es fixaven amb més freqüència en la part superior esquerra de la pàgina, després es quedaven en aquesta àrea abans d'anar d'esquerra a dreta. Només després de llegir amb atenció la porció superior de la pàgina per algun temps van fer que els seus ulls n'exploressin la zona inferior». El gràfic que proporcionen és:

Imatge 1. Recorregut dels ulls al consultar un lloc en xarxa segons *Eyetrack III*

Cal comparar aquesta conclusió amb les plantilles de bloc, que ofereixen normalment tres possibilitats (Antúnez, 2007): a) Anotacions dreta / Columna lateral esquerra. b) Anotacions esquerra / Columna lateral dreta. c) Anotacions centre / Columnes en ambdós laterals. Segons el tipus de bloc educatiu que es projecti realitzar, caldrà escollir la plantilla més adient. La forma més divulgada —la b)— assegura un bon trànsit del

lector pel bloc: primer llegint el text més recent, i després, a la dreta, observant les dades permanents del lloc: autor, arxius, enllaços... De fet, aquesta és una forma lògica d'accedir a la informació. Cal tenir en compte també altres factors de llegibilitat segons el tipus de text que es publicarà (llarg / breu): fons clar / fons obscur; major / menor amplada del cos de text; menys / més espais buits i menys / més il·lustracions.

- b) *Blogger* ofereix la possibilitat de modificar l'aspecte estètic del bloc (seccions, títols, línies) [Disseny / Fons i Colors]. Un exercici interessant és explorar aquesta possibilitat.
- c) Encara que les plantilles de blocs posseeixen un disseny predeterminat, alguns serveis permeten les modificacions d'estil. La selecció de la tipografia, si és possible, es converteix llavors en una prioritat. Les possibilitats tipogràfiques als blocs són més reduïdes que en altres tipus de pàgines informàtiques, malgrat això cal distingir entre les tipografies *Serif* (com les de la família Times) i les *Sans Serif* o *Semi Sans* (com Arial, Verdana...). Després és convenient no fer barreges de tipografia, no utilitzar tipografies massa expressives, ajustar bé la grandària de les lletres. Una decisió tipogràfica important té a veure amb la justificació —el lloc fix al final o inici de la línia—. Convencionalment els llibres es justifiquen a ambdues bandes. El bloc admet bé la justificació al costat esquerre, i també hi ha la possibilitat de justificar al costat dret o al centre, com a valors de contrast amb la composició convencional. Cal observar aquestes possibilitats de disseny tipogràfic per prendre decisions que personalitzin el bloc (Jardí, 2007).
- d) També abans de publicar és aconsellable identificar bé els tres nivells de navegació interna i familiaritzar-s'hi (Antúnez, 2007), nivells que requereixen un treball gràfic específic: a) Portada [títol, subtítol, il·lustració], b) Anotació al cos del bloc [tipografia] i c) Columna lateral.

2.1.6. Organitzar la columna lateral

Fitxa 6	Com organitzar la columna lateral?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Identificar en els nivells de navegació interna del bloc les funcions de la columna lateral.</p> <p>Organitzar i dissenyar la columna lateral del bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>En les definicions usuals de bloc s'acostuma a subratllar només l'ordenació cronològica de les anotacions que es publiquen. És cert, però com a descripció de l'eina resulta incompleta. Des de l'inici, els blocs han tingut una part important fixa, no sotmesa al pas temporal, com a guia de navegació per la xarxa, o si més no, com a conjunt d'enllaços destacats per l'autor del bloc. Aquesta funció, inherent a l'eina, té un lloc específic en el disseny de les plantilles de bloc: la columna lateral. Més estreta que la columna de les anotacions, pot aparèixer a l'esquerra, a la dreta o a ambdues bandes; encara que normalment, pels efectes dels moviments dels ulls (§ 2.1.5.), és aconsellable la seva ubicació a la dreta de la pantalla. Aquesta columna lateral, inicialment dedicada a la guia de navegació, amb l'evolució tan ràpida de l'eina s'ha omplert de diversos tipus de comunicacions relacionades amb el bloc amb vigència atemporal: dades del o dels blocs, cronologia de les anotacions, ordenació per categories, llistes d'enllaços més o menys ordenades, logotips, elements gràfics fixos i tota mena d'extensions informàtiques (des de comptadors de visites fins a rellotges).</p>	

Activitats

- a) Abans de fer un disseny dels continguts de la columna lateral del bloc és important tenir una idea de tot allò que acostuma a aparèixer en aquest lloc. Cal fer una ronda de visites als blocs favorits per consultar només les seves columnes laterals. Ràpidament el futur blocaire s'adonarà de les constants: identificació, categories, cronologia, enllaços, extensions. Cal fer un registre d'aquestes subseccions habituals, però també de les innovacions que es poden trobar en cert blocs i poden suggerir nous continguts fixos.
- b) Després cal explorar les possibilitats que dona cada plataforma per incorporar elements a la columna lateral. A *Blogger* apareix la indicació «Disseny» per accedir a la configuració interna del bloc: «Afegir i organitzar elements de la pàgina». Cadascun dels elements de la columna lateral rep el nom, en anglès, de *gadget* (dispositiu). Clicant sobre el botó «Afegir un dispositiu», la pantalla desplegarà totes les possibilitats que ofereix la plataforma. Els més significatius són, per ordre d'importància per al disseny d'un bloc efectiu —que no sempre és l'ordre en que apareixen a l'aplicació—: **Categories** dels continguts del bloc: aquest dispositiu, ben organitzat, permetre l'accés i la consulta a totes les anotacions del bloc, bé sigui pels temes o assumptes tractats o per qualsevol altre ítem d'ordenació. **Arxius del bloc**: petita història de la pàgina, amb la relació cronològica de totes les anotacions; es pot presentar sencera —amb la periodicitat escollida i el nombre d'entrades— o en finestres emergents, que no ocupen tant espai. **Identificació** del bloc i del blocaire; la plataforma acostuma a proporcionar un esquema fix de presentació, que de vegades pot resultar massa estereotipat, especialment si el bloc té una finalitat educativa; davant d'aquesta sensació d'estereotip

cal no deixar-se portar per l'esquema apriorístic i utilitzar-lo per als interessos del blocaire. **Enllaços** d'altres blocs o llocs informàtics; és aquesta una de les funcions històriques i primordials dels blocs; és recomanable la cura de la secció d'enllaços, fins i tot la seva ordenació en els diversos tipus de blocs i pàgines de la xarxa que es recomana visitar. **Text, Imatge, Presentacions** (de fotografies, gràfics, il·lustracions...) i **Barra de vídeos** són possibilitats que la plataforma ofereix per a la ubicació d'informacions i continguts amb vigència constant, és a dir, sense la caducitat temporal que defineix les anotacions dels blocs. **HTML/Javascript:** conèixer l'existència d'aquesta funció és molt important, ja que cal escriure a la seva finestra els codis que ens proporcionen els llocs que subministren elements per blocs —comptadors de visites, rellotges...—. **Seguidors:** aquesta és una opció recent que reforça el caràcter social de l'eina en el context de la xarxa social o 2.0 i dona informació de les persones que habitualment segueixen el bloc. **Aplicacions RSS,** bé d'actualitat o bé d'altres llocs de la xarxa; aquesta eina, també recent, inverteix la direcció de la informació: ja no és el navegant qui busca allò que l'interessa, són les informacions que busquen el seu lector, aquell qui, després de subscriure's o syndicar-se a un lloc, rep al seu ordinador les informacions que presumiblement l'interessen.

c) La resta de plataformes de blocs ofereixen aplicacions similars. Un treball interessant, previ, és fer una investigació de camp per establir una comparació entre els dispositius que ofereixen les diverses plataformes.

d) Per defecte, els títols dels diversos dispositius de vegades porten el nom en anglès o castellà. El blocaire no només ha de conèixer la possibilitat de variar la llengua, sinó també, i especialment, la possibilitat de posar títols propis i personals a cadascuna de les aplicacions de la columna lateral. Per exemple: la llista de enllaços es pot denominar amb un nom més connotatiu.

2.1.7. *Escriure i publicar al bloc*

Fitxa 7	Com publicar al bloc?
<p data-bbox="746 450 877 483" style="text-align: center;">Objectius</p> <p data-bbox="301 555 1102 589">Fer escrits, anotacions i textos per a la seva publicació al bloc.</p> <p data-bbox="301 611 767 645">Desenvolupar criteris de publicació.</p> <p data-bbox="301 667 1265 701">Determinar els aspectes estilístics més adequats per a la publicació al bloc.</p> <p data-bbox="301 723 1134 757">Conèixer el sistema de programació de la publicació electrònica.</p>	
<p data-bbox="678 880 946 913" style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p data-bbox="301 981 1326 1843">És possible que la intenció primera per endegar un bloc sigui la publicació d'una certa reflexió que es considera important mostrar a la comunitat educativa. El caràcter immediat de l'eina potser permetia intuir que aquesta acció es realitzaria de forma immediata. Ha calgut recórrer un camí no gaire curt, amb sis parades intermèdies de certa durada, per arribar al moment de la publicació de l'anotació primera al bloc ja situat al bell mig de la xarxa. Aquesta asimetria inicial entre el caràcter immediat de la publicació i els passos que porten a aquest moment és aconsellable mantenir-la durant tota la vida del bloc. El procés de publicació en paper té una implicació de temps que afavoreix la reflexió, la cura i la correcció. La publicació electrònica la redueix al mínim, però això no significa que l'escriptor de blocs hagi d'estalviar-se el temps que necessiten els textos per a la seva reflexió, cura i correcció. Aquesta és la primera norma de la publicació electrònica: immediat no vol dir improvisat. La segona norma hauria de ser: publicació electrònica no vol dir qualsevol tipus de text. Les condicions de consulta i lectura en pantalla són diferents a aquelles que proporcionen els llibres, las revistes o els</p>	

diaris. Potser no són essencialment diferents, però sí que presenten peculiaritats. De la mateixa manera que els periodistes aprenen a fer una estructura de la informació relacionada amb la forma com els lectors llegeixen el diari, l'escriptor de blocs ha d'intuir com es llegeix dins d'aquest nou suport material de la seva escriptura per fer una adequació estilística, cada vegada més acurada, al mitjà informàtic. La utopia que ha d'encaminar el bloqueig és convertir l'eina en un gènere literari propi. És a dir, un bloc no per publicar-hi poemes, narracions, assaig; sinó per escriure-hi textos bloqueigs. Aquesta hauria de ser la finalitat que anima les anotacions d'un bloc. I una tercera norma, compartida amb qualsevol publicació, que convé no oblidar mai: qualsevol text publicat hauria de poder ser considerat com un model. Almenys en les seves intencions.

Activitats

- a) És aconsellable escriure abans l'anotació que es vol publicar en l'editor de text utilitzat habitualment, fer-hi les correccions oportunes i deixar madurar el text el període que calgui. Immediat no vol dir anar amb presses. No cal editar-lo. Després, les funcions «copiar» o «enganxar» permeten situar el text a l'aplicació «nova entrada» de la plataforma bloqueig escollida. Una vegada feta l'operació, cal tenir en compte que en aquest pas el text perd els seus atributs d'edició, fins i tot les cursives i d'altres característiques tipogràfiques. En aquest punt el bloqueig ha de saber que els nous sistemes de publicació a Internet distingeixen clarament entre text i estil. El text es publica mitjançant la tecnologia *XHTML* (*eXtensible HyperText Markup Language*) i l'estil gràfic el dona la tecnologia *CSS* (*Cascading Style Sheets*); això «permet la separació de contingut i aspecte» (Albeza, 2004) i té com a primera conseqüència que

el text es pot adaptar fàcilment a tots els formats de pantalla i a tots els navegadors d'Internet. No és l'autor del text qui decideix un format gràfic concret i determinat del text, només es limita a donar instruccions generals sobre las característiques i l'èmfasi que vol en la presentació del text. Per exemple: no assenyala el cos tipogràfic de la lletra, sinó que la vol petita, normal o gran, i el CSS interpreta aquesta ordre cada vegada que la pàgina s'obre segons les circumstàncies de l'ordinador, però sense modificar mai la visualització íntegra del text. Per aquesta raó l'edició definitiva del text s'ha de fer una vegada enganxat a l'aplicació d'escriptura del bloc, amb les possibilitats que aquesta proporciona, que mai no seran tantes com un editor de text; en canvi, la flexibilitat de les característiques gràfiques es multiplica.

- b) Després d'aplicades les característiques gràfiques al text, cal comprendre mínimament allò que l'ordinador ha fet. Aquesta activitat és important perquè moltes vegades l'edició no fa el que s'ha ordenat —especialment en qüestió d'espais en blanc—, i la reiteració de la mateixa ordre no ho soluciona. En aquest moment cal observar com l'ordinador ha programat la publicació del text. Si es clica l'opció «edició HTML» apareix la programació de la publicació. Es distingeix fàcilment el text. Abans i després apareixen indicacions contingudes sempre entre aquests signes: < >. Aquesta indicació, que es denomina «etiqueta», conté una ordre gràfica i figura abans del text i al final, amb l'afegit d'una barra, tancant l'ordre: <etiqueta> text </etiqueta> (Albeza, 2004). Cal comprovar que tots els fragments del text amb característiques gràfiques comunes obren i tanquen correctament les seves etiquetes, i que aquestes no s'enganxen a les d'altres fragments, cosa que impedeix l'aparició d'espais en blanc. No es tracta de tenir coneixements de programació, tan sols de saber reparar els inconvenients habituals en l'edició del bloc. De mica en mica, l'autor i alhora editor del bloc haurà de conèixer les etiquetes més significatives i

reiterades, i que porten més problemes. Per exemple, l'etiqueta de paràgraf (<p> </p>) implica l'existència o no existència, no sempre voluntària, d'espais en blanc entre paràgrafs.

- c) A diferència de l'edició en paper, el text publicat al bloc es pot corregir en qualsevol moment de manera immediata. Aquest és un avantatge de la publicació informàtica que no es pot oblidar. Les millores en l'expressió de vegades només les suggereix el pas del temps. Com que tots els materials que estan publicats a la xarxa es poden consultar sincrònicament, les anotacions antigues que siguin susceptibles de ser millorades cal corregir-les o millorar-les, ja que, encara que escrites temps enrera, sempre tindran la condició de noves per als nous lectors. El paper conserva errors i errates amb la mateixa obstinació que els encerts; la publicació electrònica es pot alliberar d'aquesta servitud de la impremta.

2.1.8. Continguts multimèdia i hipertextuals

Fitxa 8	Com donar un contingut multimèdia al bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Dissenyar el bloc com un espai multimèdia i incloure-hi arxius fotogràfics, de vídeo i de so.</p> <p>Fer ús de l'eina hipertextual per a aquestes i d'altres funcions.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>L'avanç tecnològic dins de la pròpia xarxa ha permès en poc temps que els arxius fotogràfics, de vídeo i de so gaudeixin d'una accessibilitat a las pàgines informàtiques anàloga a la dels textos escrits. La xarxa social es va crear i s'està desenvolupant sota una concepció multimèdia. Encara que s'utilitzin els termes fotobloc, videobloc o audibloc per a llocs amb funcions específiques, la veritat és que un bloc actual conté en la seva definició el fet que combina diversos mitjans d'expressió. Aquesta condició s'ha de tenir en compte en un sentit doble i antagònic: per aprendre a il·lustrar amb arxius multimèdia els nostres continguts, d'una banda; i d'una altra, per saber mantenir l'elegància, la discreció i l'equilibri amb aquesta mena de arxius, la facilitat d'incorporació dels quals els converteix en susceptibles d'abús i de proliferació innecessària. Ambdós aspectes són rellevants, tant el sentit estètic per augmentar l'atractiu de l'eina amb incorporacions multimèdia, com el bon gust per no convertir-la en una fira dins d'un mitjà de comunicació que tendeix moltes vegades al desequilibri, l'abundància, la repetició i fins i tot el carnaval.</p>	

Activitats

- a) L'aplicació per a la publicació d'una entrada al bloc de totes les plataformes incorpora un senzill procés de publicació d'arxius gràfics i sonors. Les diverses plantilles incorporen automàticament aquests fitxers al bloc. És aquest un avanç recent que ha permès la divulgació sense límits de l'eina. En les versions antigues d'aquestes plataformes la publicació d'una fotografia o d'un vídeo exigia coneixements informàtics avançats. Pensar en aquesta evolució és recomanable per comprendre la filosofia que ha tingut èxit a la xarxa: la desaparició absoluta de les complicacions tècniques en el desenvolupament de les tasques. Publicar una fotografia és senzill, però s'han de salvar alguns problemes. La targeta gràfica proporciona arxius fotogràfics molt grans i pesants. Una fotografia transferida d'una màquina convencional acostuma a tenir entre 2 i 3 MB. Fitxers tan grans ni és aconsellable publicar-los a la xarxa (triguen molt a publicar-se, fan molt lenta la consulta del bloc i poden arribar a saturar-lo), ni tan sols milloren la imatge, que amb 20-100 KB (Gómez, s/d) és suficient. Per fer aquesta transformació de grandària es poden utilitzar els programes de procés d'imatges, però existeix una dreuera més àgil per fer la reducció de molts arxius fotogràfics alhora. Cal seleccionar les fotografies a la carpeta on estan guardades. Al menú que ofereix les tasques que es poden fer amb imatges, s'ha de clicar «Enviar aquest arxiu per correu electrònic». Una finestra de diàleg demanarà a l'usuari si desitja «Fer totes les imatges més petites». Acceptant aquesta possibilitat s'obrirà l'aplicació de correu electrònic i dins la casella «Afigir» apareixerà l'arxiu fotogràfic reduït a unes dimensions adients per a la seva incorporació al bloc. Cal clicar sobre aquest arxiu reduït i demanar que es gravi al disc novament. Es pot afegir un signe —una

lletra— al nom de l'arxiu que identifiqui les seves petites dimensions i el distingeixi del més gran en el moment de seleccionar-lo per a la publicació. Aquesta drecera és molt útil també per conservar dins de l'ordinador còpies reduïdes de les fotografies personals, mentre que les còpies de grans dimensions es guarden en discos externs.

- b) Les plataformes de blocs permeten la publicació directa de vídeos des de l'ordinador al bloc. No és aconsellable aquesta opció ja que un vídeo de pocs minuts por tenir unes dimensions notables que poden entorpir la consulta de l'eina. El camí en aquest cas passa per un cèlebre lloc de la xarxa: *You Tube*. Després de registrar-se en aquesta plataforma de publicació de vídeos i inserir-hi el vídeo que es desitja mostrar al bloc, o després de seleccionar-ne d'altres trobats a les mateixes pàgines, es poden presentar al bloc de dues maneres: bé com a direcció URL situada en una paraula o frase clau mitjançant un hipertext (aplicació «URL» del lloc que emmagatzema vídeos) o bé amb l'aparició directa de la pantalla del vídeo al bloc (aplicació «Inserir», opció que permet la seva personalització per adequar-la a l'estètica del bloc). D'aquestes dues maneres de relacionar un contingut específic amb un vídeo, la més adient per a un document informàtic és sempre l'ús de l'hipertext.
- c) Més important que la incorporació d'objectes multimèdia és, sense cap dubte, la utilització de l'eina pròpia del text informàtic: l'hipertext (Landow, 1997 i 2009). Sempre que sigui possible enllaçar una paraula o un concepte amb un altre document informàtic s'ha de fer per enriquir el text i per enfortir els lligams que constitueixen la condició singular de la xarxa informàtica. De fet, el que hauria de ser el camí multimèdia al bloc no és tant la publicació directa de material gràfic, com la derivació hipertextual cap a aquest material present a la xarxa. L'escriptura del blog no hauria de ser només una tasca textual (paraules, frases, paràgrafs), sinó un treball hipertextual (paraules... i enllaços).

2.1.9. L'organització interna del bloc

Fitxa 9	Com organitzar la consulta del bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Adequar el bloc per facilitar la consulta dels seus continguts. Organitzar els materials emmagatzemats al bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Una vegada escrita, editada i publicada la primera anotació al bloc, aquest ja és obert a la consulta. L'organització cronològica inherent a l'eina dona la possibilitat d'accedir immediatament a la publicació o publicacions més recents. És el primer sistema de consulta que s'hi ofereix: la lectura sincrònica. Es pot llegir el text en el moment —de vegades en qüestió de minuts— de la seva aparició, fins i tot al poc temps de la seva escriptura. Aquest dinamisme i caràcter immediat és una de les característiques essencials del bloc. Una altra és que tant la publicació com la consulta es fan en un marc de fàcil accés, no mediatitzat per cap tipus de distribució i gratuït —és a dir, que no afegeix altres despeses a la connexió a Internet—. Però els blocs, a més de la lectura sincrònica, ofereixen la possibilitat de consulta de tots els seus arxius, una lectura diacrònica. Aquest concepte és important. El bloc no només s'ha de comportar al món educatiu, acadèmic i intel·lectual com una eina d'intervenció immediata i, per tant, efímera; també pot contenir articles amb un valor que transcendeix els elements d'actualitat o sincrònics. De fet, dins de les bibliografies cada vegada és més freqüent trobar referències a articles (<i>post</i>) publicats en un bloc. Aquest és el model que ha de presidir el</p>	

treball del bloque durant el desenvolupament de l'eina: convertir el seu lloc informàtic en una font d'enriquiment per a la resta de la comunitat educativa.

Activitats

- a) Cada vegada que es publica una anotació o escrit al bloc, l'anterior perd les seves possibilitats d'una consulta sincrònica. L'organització del bloc per facilitar la consulta diacrònica és una tasca essencial per mantenir actius tots el seus continguts. Allò que no sigui possible trobar a la primera pàgina del bloc, perdrà la seva vigència. Per aquesta raó cal utilitzar la columna lateral com la millor via per accedir als arxius. Per a aquesta tasca el programa de l'eina facilita la seva gestió. El bloque només s'ha de preocupar de l'organització de les dades. La primera forma de presentar l'arxiu és la cronològica. Se'n poden fer agrupacions per dates, per mesos, per anys. La cronologia pot aparèixer en diversos tipus de menú: llista, desplegable, emergent. Encara que la via cronològica no és la més adient per fer recerca de continguts, és important mantenir visible aquesta possibilitat: si més no es tracta de la petita història del bloc.
- b) El veritable mapa de continguts és el que s'organitza sobre la base de les etiquetes o categories que porta cada text. Al peu de la entrada de bloc, la plataforma ofereix la possibilitat de situar una o diverses etiquetes amb paraules claus vinculades amb el seu contingut. Després d'escollir aquest element a la columna lateral, el programa les ordena i conforma un veritable i pràctic índex —de continguts, temes, motius, noms propis, gèneres...—; més pràctic com més ben orientat estigui. La selecció dels termes claus és una tasca acurada i precisa de la qual depenen les possibilitats de consulta diacrònica. Cal meditar, després de l'escriptura

de l' anotació, quines recerques d' informació o marques semàntiques poden conduir a la seva consulta. I, com en tots els aspectes dels blocs, s' ha de tenir present que en qualsevol moment es poden corregir les etiquetes o categories, o afegir-n' hi de noves.

2.1.10. Les relacions del bloc amb la xarxa

Fitxa 10	Com controlar la divulgació del bloc?
<p style="text-align: center;">Objectius</p> <p>Conèixer els aspectes genèrics de la vida del bloc a la xarxa. La gestió de la interactivitat de l'eina. Dirigir i controlar la divulgació del bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Plantejament inicial</p> <p>Després de conèixer el funcionament, dinamisme i disponibilitat tècnica, cal dedicar un últim capítol de la formació del futur blocaire a familiaritzar-lo amb la xarxa on ha de conèixer el bloc al costat de milers de blocs i pàgines afins. La interactivitat i el control de la divulgació dels seus continguts són aspectes importants en el manteniment del bloc.</p>	
<p style="text-align: center;">Activitats</p> <p>a) El caràcter interactiu de l'eina comença pel propi bloc. Cada anotació del bloc, que posseeix a Internet una adreça pròpia —la qual cosa facilita la seva consulta i permanència a la xarxa—, es recupera sempre amb el seguit de comentaris que hagi rebut. La gestió dels comentaris dins del bloc és un altre aspecte important. L'aparició d'aquests comentaris es pot definir de diverses maneres (§ 2.1.4.d.), des del lliure accés fins a la desconexió d'aquesta propietat, passant per la més recomanable: el filtre o control dels comentaris</p>	

per part del bloque abans de la seva publicació. Establir un diàleg amb els comentaris rebuts també és una pràctica interessant, tenint present que tots aquests materials acompanyaran la fortuna de l'entrada al món cibernètic.

- b) Per tenir una idea de l'impacte del bloc a la xarxa és convenient la instal·lació d'un servei comptador de visites. Aquestes aplicacions informàtiques van acompanyades sovint de petites estadístiques que proporcionen informació sobre les hores de consulta, la distribució geogràfica, les xarxes de procedència i d'altres aspectes significatius de la vida del bloc. Existeixen infinitat de llocs que ofereixen aquest servei, amb més o menys prestacions, com ara:

<http://www.ademails.com/>;

<http://www.google.com/analytics/>

<http://miarroba.com/>

<http://www.micodigo.com/>

<http://www.contadorwap.com/>

- c) Una vegada escollit el comptador més adient, cal registrar el bloc al servei, que proporciona un codi que s'ha de copiar i enganxar a l'element «HTML/Javascript» (§ 2.1.6).

Han aparegut també llocs informàtics especialitzats en l'anàlisi del trànsit de blocs a la xarxa. Acostumen a fer jerarquies de blocs per la quantitat de visites que reben o pàgines que els mantenen enllaçats. Per aquests serveis és possible esbrinar la importància d'un bloc, la seva «autoritat» a la xarxa. Cal familiaritzar-se amb pàgines especialitzades en el control del trànsit a la xarxa com *Technorati* (<http://technorati.com/>) —que fa una relació d'enllaços i mencions al bloc, amb referència a la seva importància; existeix una entrada a *Wikipedia* on informa de les característiques de la seva activitat (<http://en.wikipedia.org/wiki/Technorati>)— o *Feedjit* (<http://feedjit.com/>) —que permet visualitzar l'origen geogràfic de les visites.

3

Com va anar?

L'experiència de treballar amb bloc a l'aula

3.1. *Va anar bé?* Recull d'experiències de treballs amb bloc

En la dècada d'història dels blocs educatius la bibliografia sobre l'eina n'ha tractat de manera suficient els aspectes principals: la seva definició, els objectius que persegueix, el seu format, la contextualització dins de la pedagogia i el treball amb TAC, les raons per adoptar-la, la seva petita història, les competències que desenvolupa, les seves funcions i la seva tipologia. Es pot intuir també una seqüència en aquesta bibliografia. Fins a 2005, aproximadament, hi dominava la sorpresa i la descripció de l'eina; després de 2006, els investigadors tendeixen a posar l'accent — bé sigui de forma teòrica o pràctica— en l'ús, en els processos i en les experiències del treball amb blocs. I latent, en tota aquesta bibliografia ja abundant, s'intueix la creença que els blocs són un recurs pedagògic consolidat i amb futur, tal com ho fa explícit Maria João Gomes (2005): «És la meva convicció que no estem al davant d'una *moda* passatgera, sinó al davant d'un nou recurs que pot suportar diverses estratègies d'ensenyament i d'aprenentatge.»

Al marge dels pioners que han incorporat l'eina de forma individual, la introducció sistemàtica i institucional de blocs en un àmbit educatiu és recent. Com ha recordat Tíscar Lara (2005): «Un dels suports més grans per a la introducció dels blocs en un entorn acadèmic va ser liderat per la Universitat de Harvard (<http://blogs.law.harvard.edu/>), de la mà de Dave Winer, a la primavera de 2003.» Els anys següents diverses universitats arreu han continuat aquest camí, però com avisa la mateixa autora:

en el terreny de la secundària, el seu desenvolupament no ha estat integrat en els programes educatius, sinó que s'ha degut principalment als esforços individuals d'alguns professors que han utilitzat els blocs per a la comunicació amb el seu alumnat.

Aquest dèficit ha estat denunciat per grups de professors i està present en documents reivindicatius com la Declaració de Roa (§ 1.6. 2006).

Certs països —com Canadà, per exemple— han desenvolupat programes de treballs en bloc a tots els nivells educatius, des de la primària; en el nostre context territorial i idiomàtic, el treball sistemàtic amb blocs educatius, i la descripció de l'experiència, s'ha donat especialment en dos àmbits: en entorns universitaris i en relació amb l'ensenyament de llengües estrangeres. Aquestes experiències formen ja un conjunt apreciable de descripcions, observacions, reflexions, processos i valoracions que constitueixen la guia més precisa per als professors i institucions escolars que vulguin fer un ús sistemàtic de l'eina. Per donar notícia d'aquests relats pedagògics, dels aspectes que es consideren més rellevants i de les aportacions que fan a l'experiència comuna, es presenta a continuació un quadre cronològic format amb fitxes que inclouen una selecció dels informes més interessants. A la part superior del resum de l'experiència s'hi anota la data d'inici i durada, el país o la comunitat on ha tingut lloc, la tipologia de bloc i l'àmbit educatiu de la pràctica. En aquest recull d'informes d'activitat no es fa una divisió per nivells educatius (primària, secundària, superior) perquè el dinamisme i la flexibilitat dels blocs —«Per les seves funcions multiús, els blocs ja es consideren autèntiques *navalles suïsses*» (Baumgartner, 2004)— permeten adaptar perfectament a un nivell específic

experiències d'altres nivells educatius. El recull es fa mitjançant una fitxa per experiència:

Ref. Bibliogr.	EXPERIÈNCIA
Asselin, 2006	<p data-bbox="1027 555 1326 667">2003 / 2009 Canadà Bloc de classe Ensenyament primari</p> <p data-bbox="523 734 1326 1518">Mario Asselin informa de la pràctica amb blocs a la institució canadenca St-Joseph de Québec (http://cyberportfolio.st-joseph.qc.ca/classes/carriere/, consulta 2 de febrer de 2009) des de setembre de 2003 amb la creació d'un bloc d'aula amb un títol emblemàtic i molt atractiu: <i>Classe Démocra-TIC</i>, i un subtítol que és una declaració de principis: «Aquesta pàgina és col·lectiva i pública.» L'alumnat d'aquesta escola ha elaborat un <i>modus operandi</i> per a la correcta escriptura de textos al bloc i per a la qualitat de la llengua («el nostre credo») que és una declaració de principis lloable. Mario Asselin (2006) constata en el moment de la seva consulta la publicació de més de 7.500 anotacions escrites per l'alumnat, que han generat 15.000 comentaris. És una experiència model en tots els aspectes: des de la cura estètica del lloc informàtic fins a la participació col·lectiva. Els blocs dels professors relacionats amb la classe apareixen enllaçats a la pàgina i són força interessants.</p>

<i>Ref. Bibliogr.</i>	EXPERIÈNCIA
Orihuela i Santos, 2005	<p>Curs 2003-2004 Navarra Bloc d'alumne Ensenyament universitari</p> <p>Els professors de l'assignatura Disseny Audiovisual, de la Facultat de Comunicació de la Universitat de Navarra descriuen i analitzen l'experiència de la creació de blocs d'alumnat per realitzar les tasques del curs. Es fa la descripció del procés de l'activitat: introducció teòrica, orientacions d'enfocament, exploració d'eines de creació, elaboració de llistes d'enllaços de blocs d'alumnes, publicació d'articles vinculats a la classe, creació d'un fotobloc i publicació periòdica d'articles. És important també, arran de l'experiència, l'explicació dels criteris d'avaluació dels blocs en els diversos aspectes: el disseny formal, la qualitat de continguts, la quantitat i freqüència de publicació i els exercicis específics de classe.</p>

<i>Ref. Bibliogr.</i>	EXPERIÈNCIA
Martínez García, 2008	<p>Curs 2005-2006 / 2008 Astúries Bloc de classe i bloc de professor Ensenyament universitari</p> <p>Relat detallat de la creació i funcionament de blocs de classe per a la matèria de francès com a llengua estrangera a la Universitat d'Oviedo. Aquesta experiència analitza les necessitats de blocs complementaris al bloc de la classe: per als continguts d'àudio i de vídeo, per a les respostes del professor i per a l'estudiant. I dona exemples de cadascun d'ells. La seva conclusió després d'endegar l'experiència sense gaire èxit és que de mica en mica «el bloc</p>

	cobra vida [...] deixa de ser un simple complement de la classe per ser una part integrant de la classe, un espai d'aprenentatge tan important o més que aquesta».
--	--

<i>Ref. Bibliogr.</i>	EXPERIÈNCIA
Balagué i Forés, 2007	<p>Curs 2006-2007 Catalunya Bloc de classe i bloc de professor Ensenyament universitari</p> <p>Es tracta de l'informe de una prova pilot realitzada a quatre centres universitaris de la Universitat de Barcelona i de la Universitat Ramon Llull com a eina d'integració a l'Espai Europeu d'Educació Superior, fi per al qual els «blocs compleixen unes característiques que els fan una eina adequada per donar suport a aquest canvi metodològic i de rol del professorat».</p>

Quadre 11. Recull d'experiències de treballs en bloc a l'aula

3.2. *Et va anar bé?* Recull d'una petita experiència docent de treball amb blocs

3.2.1. *Presentació*

La manca de reflexions sobre l'ús a l'aula de blocs a secundària (Lara, 2005) fa important l'esforç per descriure'n i analitzar-ne l'experiència. Es tracta d'una pràctica que sovint no es realitza dins de la vida quotidiana als instituts, per l'acumulació de feines o pel desconeixement de l'existència de fòrums on fer-la; el cas és que moltes vegades activitats docents força interessants no transcendeixen l'aula, el departament o el centre. La bibliografia sobre TAC ha mencionat les reticències d'alguns sectors del professorat a l'innovació tecnològica (Asselin, 2006), però potser més decisiu que constatar aquesta circumstància adversa ha de ser procurar que el professorat interessat tingui eines de reflexió i llocs on pugui mostrar el fruit del seu treball quotidià.

L'experiència de l'autor d'aquesta recerca en treball amb blocs és reduïda i només es troba en els seus inicis —de fet aquesta investigació constitueix una segona fase del projecte—, però malgrat això s'ha considerat oportú mostrar-la com una part de la reflexió global sobre l'eina.

3.2.2. *La superació de problemes de fons en la pràctica docent*

En l'activitat docent existeixen problemes de fons que es mantenen crònicament curs rere curs, i que moltes vegades romanen amagats al darrere de problemes contingents

de resolució més apressant. De vegades són considerats, aquest problemes de fons, condicions accidentals de la feina la solució dels quals no es considera en la planificació pedagògica dels cursos. Alguns d'aquests problemes són:

1. La dependència excessiva de la fotocòpia com a eina d'informació i de treball. Present des de fa dècades a la vida escolar, la fotocòpia ha facilitat molt la preparació de materials i ha agilitat diverses tasques docents, com els exàmens o les feines complementàries. El volum de fotocòpies que fa un centre educatiu durant el curs és molt important. Les implicacions mediambientals d'aquesta pràctica — consum de paper, consum de tinta— aconsellarien una reducció sistemàtica del nombre de fotocòpies utilitzat als centres educatius. La limitació d'aquesta eina suposaria, d'altra banda, un canvi qualitatiu en les rutines docents.

2. La pèrdua de valor de model del cànon ortogràfic i la confusió del cànon amb les grafies alternatives. Els problemes relacionats amb l'ortografia han portat els últims anys a una deriva perillosa. Als tradicionals motius de l'error ortogràfic — interferències lingüístiques, immaduresa lectora, desatenció a les normes...— s'hi ha afegit un motiu més potent: la creació d'una grafia alternativa amb un fort contingut espontani i pictogràfic i refermada per l'ús de mitjans de comunicació tecnològics. Aquesta grafia alternativa sovint ja no es veu com un ús anòmal o erroni, sinó com una altra manera d'utilitzar l'escriptura en el món contemporani. Caldria només posar un exemple real: una alumna de 2n d'ESO lliura un treball de redacció al professor. El text està escrit amb grafies no normatives. El professor li pregunta la raó que això sigui així i l'alumna demana disculpes per la distracció. Torna a escriure

el text, ara sense cap errada ortogràfica. Sembla que ja no es tracti d'errors, sinó de la veritable existència de dos registres ortogràfics paral·lels per a una mateixa llengua, un per a l'escola i l'altre per als usos privats amb instruments tecnològics.

3. La direcció única dels treballs creatius: de l'estudiant cap al professor; i les correccions del professor cap l'estudiant. Aquesta direcció única en què es basa la pedagogia tradicional —l'alumnat lliura els exercicis al professor i aquest els torna corregits— perd tot el sentit quan es tracta de treballs no repetitius, feines de caire creatiu, les quals poden tenir com a receptors potencials i interessats no només el professor, sinó també altres cercles que l'envolten: els companys de classe, de curs, de nivell, d'institut, de barri, de ciutat... Amb freqüència el fruit de la imaginació de l'alumnat reconforta el professorat, però no transcendeix aquesta barrera acadèmica. I potser de vegades mereixeria fer-ho.

4. La lentitud i l'escassa repercussió en la transmissió de les informacions complementàries. En els nivells educatius més alts creix la necessitat d'ampliar els coneixements de la matèria amb altres informacions que complementin les classes del professorat i els llibres de text i de consulta. El mètode tradicional d'orientar aquesta recerca, la bibliografia sobre un tema, es troba amb certes dificultats: des de problemes d'accés a biblioteques grans fins a la manca de temps de la societat contemporània. Això converteix aquesta orientació d'informacions complementàries en excessivament feixuga, lenta, i de vegades inútil. I en paral·lel a aquesta orientació ineficaç el que creix és precisament la necessitat, cada dia més gran, de complementar els coneixements en un món dinàmic i canviant.

El problemes d'organització, de diversitat, de disciplina... amaguen sovint aquestes quatre mancances de fons del sistema educatiu actual. El professor o professora que se les plantegi haurà de recórrer a una eina capaç d'innovar les dinàmiques actuals i capaç de proposar com a objectius principals els quatre tot just esmentats: superar la dependència de fotocòpies, reduir l'ús de grafies no normatives, ampliar el cercle d'influència dels treballs creatius de l'alumnat i agilitar l'orientació temàtica. Cal preguntar-se: existeix una eina didàctica que compleixi aquests quatre objectius? Un dia el professor es va adonar que sí existeix. Es denomina bloc. I potser per això ha tingut tant d'èxit.

3.2.3. *El bloc com a eina de superació de l'excessiva dependència de les fotocòpies*

Aquesta és la primera funció de qualsevol mitjà electrònic a l'escola. Evidentment, paper i tinta han de ser presents en tot el procés d'aprenentatge: conèixer els nous formats de l'escriptura, que ja no són alfabètics sinó digitals (Haarmann, 2001), és una tasca que ha de ser compatible amb l'escriptura convencional. El que ha de desaparèixer és la fotocòpia com a eina dominant en la transmissió d'informacions i en la proposta de materials i exercicis. I aquesta hauria de ser una prioritat de les institucions acadèmiques, que sovint utilitzen ja mitjans electrònics i alhora no se'n refien i continuen mantenint el doble canal: electrònic i en paper. Cal un compromís de tota la comunitat educativa a fer funcionar únicament el canal electrònic per deslliurar el medi ambient dels residus contaminant de la tinta i de l'abús del paper.

El bloc, en qualsevol de les seves modalitats —d'institució, de departament o de classe— pot substituir els usos quotidians encomanats a la fotocòpia com a transmissora d'informació. Té els següents avantatges davant la còpia de paper:

- a) Centralitza tota la informació en un únic lloc electrònic. No la dispersa (no cal buscar el paper on va ser arxivat per recuperar una informació; de fet, no calen arxius d'assumpes quotidians) ni la multiplica.
- b) Presenta un referent cronològic clar i evident de qualsevol procés en marxa, que permet la recuperació de tots el passos anteriors en el mateix document informàtic i per aquesta raó construeix dia a dia la història de tots els processos. Fa simultània la consulta sincrònica i la diacrònica; el present i el passat de la institució.
- c) La desaparició de l'intermediari —la persona que fa les fotocòpies— entre emissor i receptor de la informació no només fa molt més ràpida la divulgació d'aquesta, que no ha d'esperar cues davant la fotocopiadora, sinó que també fa desaparèixer de mica en mica una feina feixuga i potser insalubre.
- d) Encara que petit, cada fotocopia té un cost —paper, tinta, maquinària, electricitat— que s'afegeix al pressupost del centre educatiu. Una fotocòpia per a cada estudiant dóna sempre una multiplicació d'aquest petit cost que ja és més gran. La suma anual del cost arriba a quantitats importants per a l'economia del centre, que es poden reduir

considerablement amb l'ús —proper a la gratuïtat— dels blocs i d'altres mitjans electrònics.

- e) El caràcter interactiu i col·lectiu de l'eina incorpora el diàleg en totes les informacions. La informació segueix rutes en ambdues direccions. D'aquesta manera, errors, aclariments, ampliacions, correccions... sorgeixen de manera immediata en el mateix moment que la informació principal.
- f) El caràcter democràtic de l'eina, on tothom pot col·laborar, fa més atractiva i participativa la recepció de la informació.
- g) L'emmagatzematge digital de la informació —tant pel que fa als receptors privats com de la institució, departament, tutoria...— allibera espais, feines i temps als implicats, que poden dedicar a altres treballs. Facilita també la consulta de la informació i la seva actualització és immediata.

3.2.4. *El bloc com a eina de superació de la pèrdua de valor com a model del cànon ortogràfic*

Una raó important per endegar una tasca tecnològica innovadora, en especial en l'àmbit de les matèries humanístiques, és el fenomen contemporani que vincula el desenvolupament tecnològic actual amb al pèrdua dels valors que donen suport a l'escriptura normativa de la llengua, fonament de l'edifici de la cultura, la literatura, la comunicació i el progrés. Per l'interès que té aquesta qüestió per als professors

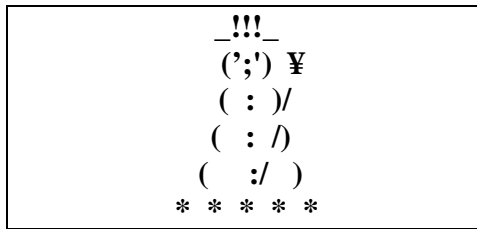
d'humanitats, caldrà matisar-la i retrocedir fins als orígens de l'escriptura per comprendre la seva dimensió.

L'expansió vertiginosa de les noves tecnologies afavoreix diverses anomalies socials, analitzades prou bé pels sociòlegs i els pedagogs, com l'individualisme; però també desencadena altres fenòmens anòmals més concrets, ara ja en relació amb l'ús de mitjans tecnològics fàcilment a l'abast dels estudiants. Un d'aquests fenòmens inquietants per als docents contemporanis és l'aparició d'una pràctica ortogràfica generalitzada al marge de la normativa; de fet, es tracta d'una convenció d'escriptura alternativa al model ortogràfic. Han aparegut ja estudis descriptius d'aquest llenguatge utilitzat als mòbils, als llocs informàtics de diàleg virtual i a les anotacions i comentaris de blocs i fotoblocs (López Quero, 2003). És possible que aquest fenomen tingui interès sociològic i fins i tot gramatical, però el docent el viu amb desassossec, potser perquè intueix que des de la perspectiva de la història de la escriptura significa clarament una regressió. I sembla necessari explicar amb detall aquesta afirmació.

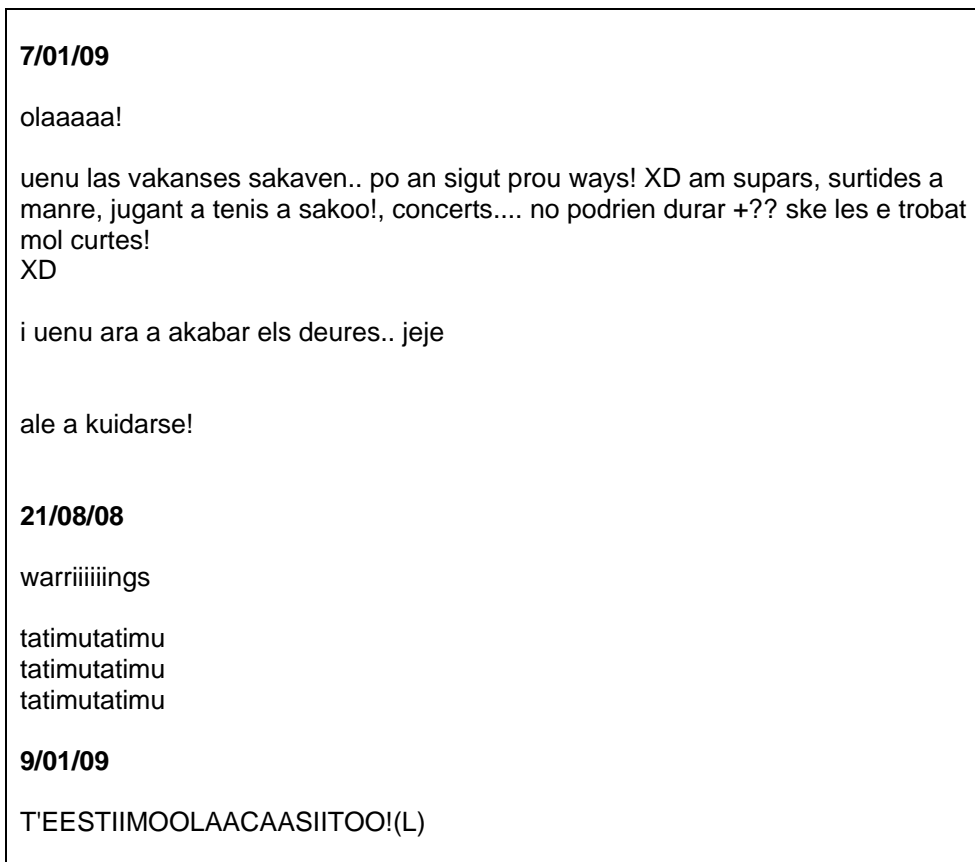
Abans de l'aparició de l'escriptura, i sota el guiatge de tot allò que inclou el terme de civilització, els pobles antics posseïen una forta tradició oral —aquella que Plató defensa, al mite egipci de Naucratis, davant de l'escriptura (§ 1.3.) — que tenia també una base gràfica: els pictogrames. Amb l'art rupestre, les manifestacions del qual es remunten a 30.000 anys aC, arrenca una tradició pictogràfica que, en alguns aspectes, se situa en el camí de l'escriptura. Les pintures sobre les parets de les coves o sobre pedres o objectes proporcionen una gran quantitat de significats reals, mítics

o llegendaris; la mera selecció de motius ja és un fet cultural rellevant. Aquest conjunt d'informacions que transmeten les imatges, juntament amb les àmplies possibilitats expressives de les imatges mateixes, estan relacionades estretament amb la tradició oral de cada poble. Molt sovint els dibuixos i les pintures es creaven com a fórmules mnemotècniques per reproduir textos orals. Tant si eren figures com traços estilitzats, evocaven les parts d'un relat oral que acompanyava actes màgics, religiosos o, simplement, quotidians. Aquestes representacions gràfiques eren la manera que tenien els antics de preservar coneixements —miticoreligiosos o pràctics, secrets o comuns— que es transmetien exclusivament per la via oral.

L'aparició de l'escriptura va suposar la superació d'aquest estadi pictogràfic i oral, substituït per un sistema desenvolupat de signes capaços de transmetre aquesta memòria dels pobles més enllà de la successió de generacions. La difusió social dels mitjans tecnològics de la comunicació, feta molt ràpidament i d'esquena a les aules, sembla una regressió a aquell estadi de la preescriptura. La pèrdua del model normatiu, la submissió dels signes únicament a l'expressió de l'èmfasi, la combinació de signes lingüístics amb icones i dibuixos —anomenats «emoticons»— que els nous programes informàtics de comunicació col·loquen a l'abast de qualsevol nen o adolescent, i la preeminència dels valors de l'oralitat sobre els tradicionals de l'escriptura, assenyalen en direcció oposada a aquesta i parlen d'una regressió cap als valors de la pictografia: la preeminència del dibuix, de la icona, de la fotografia, de la combinació de signes i de l'èmfasi col·loquial sobre l'escriptura en la comunicació personal.

Gràfic 3. Exemple d'element pictogràfic format amb signes lingüístics

Gràfic 4. Exemples aleatoris de comentaris en fotoblocs de Catalunya

08/10/08 (<http://ester08.bloc.cat/post/16019/236794>)

Qui no ha parlat mai pel MSN ?

Hores d'ara sembla impossible que encara hi hagi gent que no conegui o que no hagi utilitzat mai aquesta via de comunicació.

Què em dieu del que se lliga via messenger! . . . Què em dieu de les videoconferències? . . .

Ara bé . . . escriure correctament en català no està de moda . . . POBRES "PROFES DE CATALÀ" si mai els lliuressiu els treballs amb les abreviatures i la forma d'escriure MSN! I dels emoticons que em dieu ?

Alguns són molt divertits!

Em podríeu comentar que us semblen? D'on us els descarregueu? Quan els utilitzeu? . . .

En aquest espai podeu incloure les abreviatures més freqüents utilitzades en les converses.

Posem per exemple . . . qui vulgui afegir un comentari en aquest apartat haurà d'incloure com a mínim 10 paraules CORRECTAMENT escrites en català i després les seves corresponents abreviatures.

Que us divertiu . . . i no us connecteu fins molt tard que l'endemà s'ha d'anar al cole ben descansat per aprendre molt ! jejej

dew / muas/ . . . :)

el meu MSN és . . . un altre dia ja us el donaré Xd!

a10

[Comentari]

Doncs, jo et posaré les 10 paraules ^^

xq --> per que

xro --> però

q --> que

XD --> Per Déu

uap@ --> guapa o guapo

uenas --> buenas --> bones

dew --> adeu

dw --> adeu

10 --> adeu (o el numero 10)

tst --> t'estimo

doncs, ja esta.

Publicat per Lorena (4° A) — 07 Nov 2008, 14:18

26/03/08

Va Toni, que els necessitem!!!

Gràfic 5. Exemples aleatoris de blocs i fòrums a Catalunya

Aquests valors pictogràfics en la comunicació dins dels mitjans tecnològics inclouen el gust pel dibuix com a eina comunicativa (**Gràfic 3**), la deformació ortogràfica amb sentit pictogràfic (**Gràfic 4**) i la combinació i substitució dels signes alfabètics i els signes pictogràfics als textos (**Gràfic 5**).

Aquesta tendència sociològica potser només es pugi combatre amb l'ús pedagògic d'eines tecnològiques, com els blocs. Una missió fonamental del treball amb blocs a l'aula serà precisament aquesta: la creació de models paral·lels de comunicació on es restableixin els valors de l'escriptura com a eina fonamental de transmissió de continguts. No es tracta de denigrar aquestes expressions no normatives de comunicació emocional, que de vegades tenen encerts estètics notables, sinó de crear al mateix mitjà models normatius amb la finalitat que es desvinculi, dins de la perspectiva de l'alumnat, l'eina tecnològica del fenomen de l'escriptura pictogràfica.

El primer objectiu de les matèries humanístiques que treballen amb blocs ha de ser aconseguir un pacte de l'alumnat que els utilitza sobre la importància de la correcció lingüística del textos publicats. La bibliografia pedagògica ha subratllat el paper públic que té l'eina i les conseqüències positives que comporta aquest fet (Asselin, 2006; Chaix-Bryan, 2008; Gomes, 2005). Cal aprofitar aquesta situació per fer que l'alumnat prengui consciència de la necessitat d'escriure textos de qualitat en totes les dimensions, i la primera és la qualitat de la llengua. El model d'aquesta presa de consciència és el que van presentar els alumnes de l'escola St-Joseph de Québec (§ 3.1.) a l'entrada del seu bloc de classe del dia 12 de novembre de 2003,

que porta per títol: «La qualitat del francès: el nostre credo.» On els estudiants canadencs escriuen «francès», es pot llegir perfectament «llengua». I aquest petit manifest és un dels documents més emotius de la història dels blocs educatius:

Ens comuniquem per conèixer-nos millor, ajudar-nos mútuament i enriquir-nos. Escrivim per compartir tant entre nosaltres com amb les persones de l'exterior. Volem, amb certesa, ser llegits per un públic. Això ens serveix per reflexionar profundament i rebre comentaris... constructius si és possible! Alhora, podem expressar els nostres punts de vista. Treballarem per millorar la nostra escriptura per poder compartir millor el que estem aprenent, el que pensem i el que fem a la classe. Ho fem també perquè les persones que ens llegeixin tinguin el mateix plaer que nosaltres en el moment d'escriure. Per altra part, com més utilitzem l'escriptura, més progressos hi farem!

Creiem que és important revisar els nostres textos abans de publicar-los, tant per la qualitat del francès com pel contingut (les idees). Cal tenir un procediment per obtenir textos de qualitat. *Hem inventat el nostre propi procediment!* [hipertext a la pàgina: «La qualitat del francès: modus operandi»] No som perfectes. Som alumnes de 5è i 6è curs i farem esforços constants per transmetre textos de qualitat [...]

Frederick i Hugo L.-H., per als alumnes de la classe Carrière.

(<http://cyberportfolio.st-joseph.qc.ca/classes/carriere/archives/000713.html>)

Aquest escrit o anotació en el bloc de classe hauria de ser el model per a tots els estudiants que treballin amb blocs. De fet, aquesta conscienciació de la necessitat de qualitat —formal i conceptual— en tot el que es publiqui a la Internet social —la coneguda com a *Web 2.0*— hi hauria de ser en tots els usuaris de la xarxa, dins i fora de l'àmbit escolar. Per aquesta raó, l'escola és el lloc idoni per iniciar-la, fomentar-la

i consolidar-la. Els alumnes de St-Joseph de Québec ens ofereixen el lema del treball amb blocs a l'aula: «farem esforços constants per transmetre textos de qualitat.»

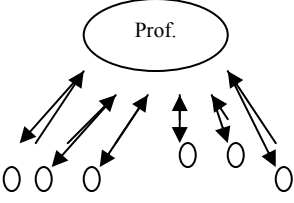
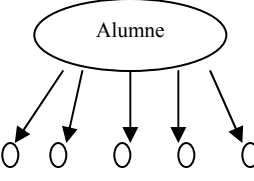
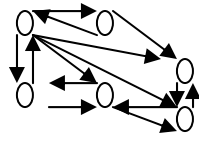
El pas següent, el fet d'estendre aquesta pràctica als llocs informàtics de relació social, ja depèn de cadascuna de les persones, però sense la formació adient en mitjans tecnològics serà molt difícil que arribin per si mateixos, individualment, a aquesta convicció en la qualitat de la llengua utilitzada. L'ús dels blocs a l'aula és un bon pas per aconseguir-la.

3.2.5. El bloc com a eina per ampliar el cercle d'influència dels treballs creatius

Cada vegada més els exercicis a classe —en especial a les assignatures de llengua— comporten una vessant creativa. Una pràctica pedagògica interessant és la posada en comú dels escrits més originals, per tal que es converteixin en models directes per a l'alumnat. En aquest aspecte cal recordar un petit tractat pedagògic, encara que radical i heterodox, que va escriure el poeta i cineasta Pier Paolo Pasolini (1997), en el qual començava fent una afirmació que fa pensar:

Després de la sèrie de capítols dedicats al llenguatge pedagògic dels objectes (o mercaderies, o béns de consum), dedicaré una llarga secció del llibre a parlar-te dels teus companys, que són, és clar, els teus veritables educadors. Els teus companys són portadors, inconscients i per això altament potents, de valors absolutament nous, que només ells i tu viviu. Nosaltres —els vostres pares— n'estem exclosos. Aquests valors, a més, són intraduïbles al nostre llenguatge.

Encara que no sigui fàcil compartir la radicalitat de l'artista italià, la seva intuïció que els companys i companyes són també «educadors» és útil per recolzar pràctiques on els treballs de l'alumnat es converteixen en models per als altres. En el temps de l'aula convencional —el que Peter Baumgartner (2004) anomena Ensenyament I, el que transmet coneixements— la posada en comú d'exercicis creatius es pot fer amb la lectura pública davant de la classe —i de pas fer camí cap a el estadi II de l'ensenyament, aquell on els coneixements són adquirits per l'alumnat (Baumgartner, 2004)—. Aquesta sessió resultarà força interessant, tant per a l'estudiant que llegeix com per als estudiants que s'esforcen a atendre a un text que no tenen escrit sobre la taula. Un pas més seria que tot l'alumnat gaudís de l'exercici escrit. La infraestructura per aconseguir-ho requereix una despesa tan gran que és aconsellable conformar-se amb la lectura oral. És precisament aquest el moment ideal per introduir un bloc de curs o d'aula on la publicació, lectura, consulta i comentari de tots els exercicis creatius del grup es fan sense esforç i on s'aconsegueix per a ells un dinamisme i una influència inèdita en les sessions de treball convencional —la classe caminaria cap a l'Ensenyament III, on els coneixements es desenvolupen i es generen (Baumgartner, 2004)—. Aquesta evolució es pot observar al següent quadre en el qual s'adapta el que Baumgartner (2004) anomena «els tres models educatius de referència» a les diferents pràctiques docents i dinamitzacions dels treballs creatius que l'alumnat produeix al llarg del curs, amb la finalitat que esdevinguin models —o fins i tot «educadors», com pensava Pasolini (1997)— per als companys i companyes de grup:

		
<p>Relacions que estableixen els treballs creatius entre professor i estudiants a l'Ensenyament I: l'alumne dona el treball al professor i aquest el torna dient si està bé o no està bé.</p>	<p>Relacions que estableixen els treballs creatius entre l'alumnat a l'Ensenyament II: un estudiant llegeix el seu escrit i la resta en treu les seves opinions i conclusions.</p>	<p>Relacions que estableixen els treballs creatius entre l'alumnat a l'Ensenyament III amb la publicació dins d'un bloc: la creació d'una xarxa virtual dins de la classe.</p>

Quadre 12. Adaptació de l'esquema de Baumgartner (2004) a les relacions dels treballs creatius

3.2.6. El bloc com a eina per agilitar la transmissió d'informacions complementàries

És possible que molts professors de secundària recordin amb enyorança el ritual de l'última classe d'un tema qualsevol a la facultat. El professor treia una llista molt llarga de referències documentals i anunciava: «La bibliografia»; és a dir, donava notícia als estudiants del camí que havia recorregut fins al coneixement transmès i també del camí que els quedava per recórrer i per on es podia aventurar aquell que volgués ampliar els coneixements. L'enyor sorgeix de les dificultats a l'ensenyament secundari de fer tan útil per a l'alumnat aquesta eina final de cada tema com possiblement va ser per al professorat durant la seva formació universitària. És clar que pot dictar una llista bibliogràfica, fins i tot la pot lliurar fotocopiada (§ 3.2.3.), però no cal insistir que el fracàs comú d'aquesta pràctica l'ha fet desaparèixer a la major part de nivells educatius de la secundària: des de les dificultats d'accedir a

biblioteques de molts centres fins a la reducció dels marcs horaris de cada matèria com a conseqüència de les successives lleis d'educació, la qual cosa no afavoreix l'ampliació de coneixements mitjançant l'enyorada «bibliografia».

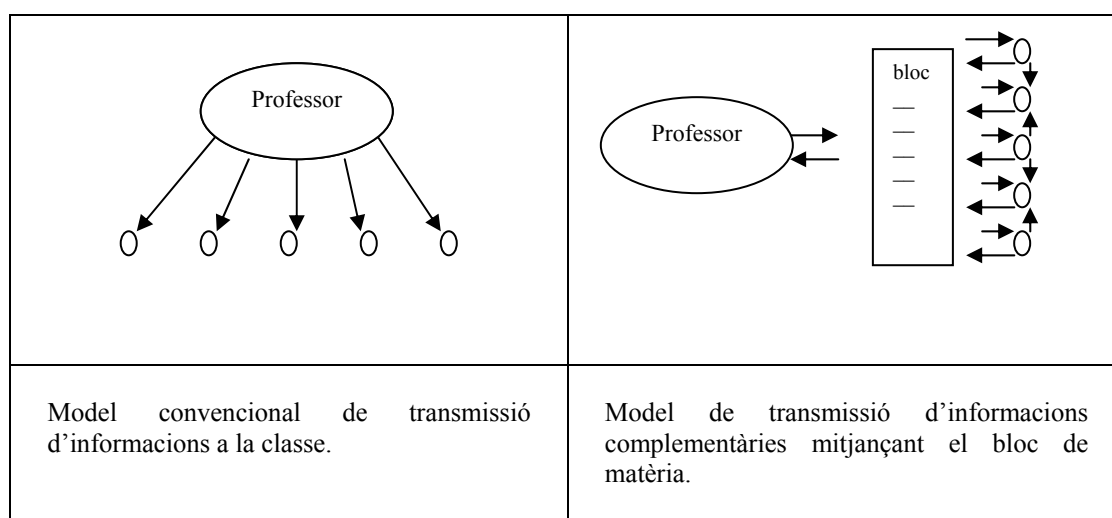
Aquesta manca de treball complementari, sobretot als cursos superiors de la secundària, empobreix la formació de l'alumnat. Del seu horitzó desapareix la possibilitat d'ampliar i continuar el camí recorregut en grup fins a la fi del tema, ara en solitari, però amb una guia per no perdre els rastres importants: «la bibliografia». El fet que cada dia la informació acumulada a Internet és més quantiosa i més fiable dona una nova vida a aquesta eina. Si no cal acudir fins a una biblioteca important per consultar les fonts d'informació, i si aquesta consulta es pot realitzar en el mateix lloc i moment de l'estudi quotidià, novament la bibliografia està en condicions de recobrar el protagonisme perdut al llarg del procés formatiu.

El bloc és el lloc ideal per conduir als alumnes cap a enllaços interessants que complementin la seva informació de qualsevol tema. De fet, no es pot oblidar que els blocs van néixer, i encara en guarda la petja el seu nom, com a quaderns de navegació virtual, com a guies per explorar el món en xarxa d'Internet i com a llistes de llocs que es recomana visitar. Des del seu naixement, doncs, els blocs van ser pensats com a eines portadores de «bibliografies», utilitzat ara aquest terme en el sentit de continuacions possibles del camí del coneixement.

La columna lateral del bloc està dissenyada especialment per contenir llistes d'enllaços hipertextuals, amb la possibilitat d'incloure-hi títols i textos d'explicació i guia. El professor pot adreçar fàcilment els seus alumnes cap a llocs d'interès de la

matèria, i els alumnes hi poden accedir amb la mateixa facilitat des dels seus domicilis o des dels ordinadors del centre, com a pràctica habitual inclosa en el procés d'estudi de qualsevol tema.

A més, aquesta guia de la matèria a través del bloc trenca l'estructura convencional de la classe —amb l'única direcció de les informacions, que van des del professor a l'alumne— i anivella les funcions de professorat i alumnat a tots dos costats de l'eina: com a conductor i com a conduït cap al coneixement complementari. I hi afegeix les característiques de la comunicació en xarxa ja tractades (§ 3.2.5.). Un quadre mostra aquesta nova relació amb claredat:

Quadre 13. El bloc com a eina que recobra la utilitat de les bibliografies

3.3. *I el projecte?* Elaboració d'un projecte docent per al treball en bloc a l'aula

Durant el curs 2007-2008 l'autor del present treball, professor de llengua castellana i literatura a la secundària, va sentir la necessitat d'endegar la pràctica de treball amb blocs educatius al seu institut, com a suport de l'aula i com a eina per superar diverses mancances de fons en la docència (§ 3.2.2.). El primer que va pensar és que de res no serviria obrir un bloc per decidir què en faria després. Calia tenir-hi uns objectius, un projecte a termini mitjà, un calendari i un seguit d'activitats programades. Després, l'experiència diària a l'aula aniria matisant els aspectes projectats i encaminaria els passos a fer. Aquest és el recull del projecte.

3.3.1. *Projecte per al treball amb blocs a l'aula: els objectius*

Amb el convenciment que el bloc, com a nova eina tecnològica, oferia avantatges interessants per a la docència i semblava que el futur prenia aquest camí, es van plantejar un conjunt d'objectius per donar entitat al projecte:

- a) En primer lloc es va intuir que el bloc podia millorar diversos dèficits de la docència que han estat raonats en el paràgraf anterior (§ 3.2.) i que formaven els quatre objectius bàsics del projecte:
 1. La superació de l'excessiva dependència de les fotocòpies.

2. La superació de la pèrdua de valor com a model del cànon ortogràfic.
 3. L'ampliació del cercle d'influència dels treballs creatius.
 4. La transmissió d'informacions complementàries.
- b) Encara que al començament el treball en bloc es veïés limitat a un seguit de petites activitats, caldria pensar la pràctica dins d'un context més ambiciós —utòpic fins i tot— de funcionament global del centre educatiu amb blocs. Cadascuna de les activitats projectades i realitzades hauria d'estar orientada en aquesta direcció. No es tractaria de realitzar un fet pedagògic aïllat, sinó de desenvolupar un nus dins d'una xarxa bloqueaire ideal.
 - c) Es va considerar la necessitat d'estructurar un projecte a termini mitjà, com a precaució que si els primers passos no donaven la resposta esperada, aquest fet no frustraria el projecte, que possiblement necessitaria modificacions no previstes a l'inici.
 - d) Fer la recerca de materials bibliogràfics per donar suport teòric a les pràctiques docents endegades.
 - e) Establir un calendari i un conjunt d'activitats que proporcionessin un marc concret a l'experiència d'innovació.

3.3.2. Projecte per al treball amb blocs a l'aula: el calendari

Per tal de desenvolupar els objectius plantejats es va fer l'esborrany d'un primer calendari, en què l'important no era tant la cronologia, que es podia escurçar o ampliar segons les respostes, com el traçat dels passos a fer una vegada assolit amb èxit un objectiu:

FASE	CURS	OBJECTIU / ACTIVITAT
I	2007-2008	Creació de blocs de classe adaptats a les necessitats dels nivells acadèmics
II	2008-2009	Creació del bloc de departament
III	2009-2010	Creació de blocs d'alumnes vinculats al currículum de les assignatures del departament
IV	2010-2011	Fer un informe al claustre de l'experiència per tractar d'obrir blocs institucionals i de departament. Fer un projecte pilot de funcionament de blocs al centre.

Quadre 14. Calendari del projecte de treball amb blocs a l'aula

La fase I es va complir perfectament, però la realitat va alterar-ne una mica el calendari, i al curs 2008-2009 la present llicència d'estudis va posar com a objectiu principal la recerca teòrica i la reflexió del projecte iniciat per davant de la pràctica docent. No obstant això, aquest fet no altera la seqüència d'activitats programades per als propers cursos amb la finalitat de fer del treball en bloc una realitat quotidiana de la vida acadèmica.

3.3.3. Projecte per al treball amb blocs a l'aula: les activitats

Com que les activitats projectades per a la fase I del calendari es relacionaven directament amb el funcionament de les classes, els blocs que calia obrir haurien d'estar vinculats necessàriament a l'horari del professor, que durant el curs 2007-2008 va exercir la docència en tres nivells acadèmics: 2n d'ESO (Crèdit Variable), 4t d'ESO (Equip docent) i 2n de Batxillerat (Literatura castellana). Aquestes circumstàncies horàries s'havien d'encreuar amb els objectius bàsics del projecte (§ 3.3.1. a) per tractar de tenir-los en compte suficientment. El següent quadre mostra els resultats de l'encreuament, que permetran comprovar el grau d'assoliment dels objectius:

NIVELLS I ASSIGNATURA	BLOCS	OBJECTIUS BÀSICS			
		1. Substitució de fotocòpies	2. Model ortogràfic	3. Difusió de treballs creatius	4. Informació complementària
2n ESO Crèdit variable	El club de lectura y escritura creativa				
4t ESO Llengua castellana	Mi curso de cuarto				
2n Batx. Literatura castellana	Apuntes de literatura				

Quadre 15. Blocs de classe i objectius bàsics

Amb aquesta planificació, es van obrir a *Blogger* els tres blocs necessaris per portar el treball de classe:

NIVELL	NOM DEL BLOC	ADREÇA ELECTRÒNICA
2n ESO	El club de lectura y escritura creativa	http://clubdelectura-ies.blogspot.com/
4t ESO	Mi curso de cuarto	http://cuartodeeso.blogspot.com/
2n Batx	Apuntes de literatura	http://www.ies-literatura.blogspot.com/

Quadre 16. Blocs de classe

3.4. *Per fer què?* Descripció, continguts, experiència i valoració dels blocs

3.4.1. *«El club de lectura y escritura creativa»*

El Crèdit Variable «El club de lectura y escritura creativa» de 2n d'ESO es programava a l'institut sis cursos abans del 2007-2008. L'objectiu del CV és el treball amb la llengua des del vessant del joc, de l'experimentació i de la creativitat, per tal de donar a les formes de l'escriptura un valor essencial, en aquest cas per sobre dels continguts. El CV desenvolupa tres nuclis temàtics:

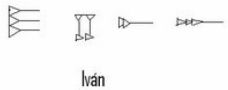

- a) El món de les grafies i història de l'escriptura: introducció a l'escriptura cuneïforme, ibèrica, grega i xinesa.
- b) L'abecedari: jocs de paraules i d'ingeni amb les lletres —anagrames, palíndroms, acròstics, pangrames, lipogrames—, i jocs de creativitat —poemes visuals, retrats tipogràfics.
- c) Gèneres literaris minimalistes: aforismes, haikus, microrelats.

El procés en cada un dels exercicis consta de dues parts:

- a) Presentació: lectura d'un text breu, pluja d'idees en relació al que se sap o suggereix el tema, posada en comú, activitats orals prèvies i condicions de l'exercici creatiu.

- b) Exercici: elaboració d'un esborrany, taller d'escriptura en una posada en comú, correcció, elaboració del treball amb cura estètica i plàstica, i exposició als passadissos de l'institut.

El curs 2007-2008 es va afegir un nou element a la segona part d'aquest procés: la publicació dins del bloc del CV. Aquesta incorporació es va poder realitzar sense cap problema tècnic perquè la classe s'impartia a la biblioteca, que gaudia d'una dotació de sis ordinadors en bon estat a disposició de l'alumnat. De fet, afegir una activitat al final de cada exercici va contribuir a regular els diversos ritmes de treball dels estudiants. Després d'acabar la versió convencional del seu treball, s'instal·laven a l'ordinador i feien una versió digital del que havien realitzat en paper. Aquesta eina es va pensar, en principi, per a aquells treballs més discursius —Abecedaris Personals, Poemes amb Paraules Trobades, Poemes Col·lectius, Lipogrames, Cubs de Text—, però els alumnes van trobar els programes informàtics adients per reproduir altres treballs més plàstics, com els Retrats Tipogràfics i els missatges en escriptura cuneïforme i ibèrica.

		
<p>Un alumne escriu el seu nom en cuneïforme</p>	<p>Una alumna fa un autoretrat amb les lletres del seu nom (Yavila)</p>	<p>Un alumne escriu un missatge amb signes de l'alfabet ibèric</p>

Gràfic 6. Exemples de treballs d'alumnes publicats al bloc del CV

L'experiència del bloc del CV va tenir una valoració molt positiva, basada en els següents aspectes:

- a) La reproducció digital dels seus treballs de mica en mica es va convertir en un al·licient per millorar-los.
- b) El procés de publicació va fomentar la col·laboració entre estudiants amb més coneixements informàtics i més perícia amb ordinadors, i estudiants no habituats a l'eina.
- c) En algun cas extrem d'alumne amb rebuig del treball a l'aula, el premi d'utilitzar l'ordinador va servir per complir les feines proposades.
- d) L'alumnat llegia i comentava els treballs creatius de companys i companyes, i fins i tot es produïen de vegades petites polèmiques sobre quin era millor.
- e) Després d'una classe amb treball al bloc, es constatava l'ascens de visites, la qual cosa indicava que l'alumnat que disposava de connexió a Internet a casa consultava el bloc i el donava a conèixer.

De l'experiència pilot es van concloure dos aspectes per millorar el proper curs: sistematitzar la publicació al bloc de tots els treballs del CV —durant el curs inicial només se'n van fer alguns— i preparar un qüestionari final per documentar opinions, impressions, avantatges i problemes en l'ús d'aquesta eina segons l'alumnat.

3.4.2. «*Mi curso de cuarto*»

Es va obrir aquest bloc pilot per esbrinar quins continguts concrets i quines funcions podia desenvolupar un bloc de nivell i assignatura; en aquest cas el nivell era 4t d'ESO, que durant el curs 2007-2008 a l'institut estava format per tres grups, dos de ritme normal (A i B), i un de ritme lent (C). I l'assignatura era Llengua castellana i Literatura.

Després de l'experiència es van concretar diversos continguts i funcions amb resultats positius:

- a) La publicació de treballs col·lectius de la classe. Com per exemple: per practicar els diversos tipus de versos es va fer a cada classe un poema col·lectiu de versos creixents, que es va reproduir després al bloc; es va proposar fer l'anagrama del nom de l'Institut i al bloc es recollien i comentaven totes les opcions aparegudes, algunes molt interessants; en acabar un tema teòric, per tal de fer una classe més entretinguda, s'explicava el joc del palíndrom i es proposava trobar-ne uns quants, i els resultats, força imaginatius, es publicaven al bloc.
- b) La publicació de treballs creatius individuals. Al finalitzar cada tema es proposa a la classe un treball creatiu relacionat amb el currículum literari: practicar amb estructures, personatges, punts de vista... El professor, en corregir els textos, en selecciona els millors i proposa als alumnes que els escriguin a ordinador i els enviïn al bloc.

- c) Comentaris específics del professor en relació a la marxa del curs. En especial després de la correcció de proves. L'alumnat espera la nota individual dels controls i exàmens, i sovint no hi ha temps a l'aula per reflexionar sobre dos aspectes que de vegades s'obliden: la nota del curs i l'encert del grup pel que fa a les qüestions que es plantejaven. El bloc és un lloc ideal per donar aquestes informacions: el tant per cent de superació dels conceptes implicats a les preguntes; el repartiment de notes al grup i els comentaris als resultats.
- d) Crònica de les activitats escolars realitzades durant el curs. Per exemple, els alumnes de 4t d'ESO van escriure una petita obra de teatre i la van representar en una sala del poble. Al bloc es va publicar el text de l'obra i les fotografies de la representació dramàtica.

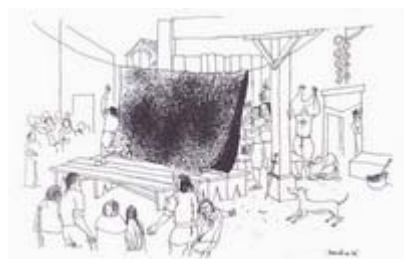
Aquestes quatre funcions del bloc d'assignatura i nivell van suposar un bon inici, amb el benentès que s'han de aprofundir i ampliar, i que l'ús del bloc ha de trobar noves funcions per desenvolupar. En aquest nivell de 4t d'ESO es van trobar els índexs més baixos d'interès pel bloc, i moltes vegades les dificultats a superar per part dels alumnes eren molt petites però es tornaven insuperables, com el fet de mecanografiar a l'ordinador un text. Cal posar més èmfasi en aquest tipus de bloc per aconseguir que els alumnes el considerin com una eina pròpia.

3.4.3. «Apuntes de literatura»

Es va obrir aquest bloc com a suport amb material complementari a les lectures obligatòries d'una assignatura de modalitat, Literatura castellana, al 2n de batxillerat. L'objectiu principal és aportar bibliografia i documentació que complementin les explicacions i treballs de classe. La disponibilitat que existeix a la xarxa de textos originals, facsímils, reproduccions d'art, iconografia, articles monogràfics i materials diversos relacionats amb les lectures del curs és tan gran que ja no se'n pot prescindir. Però en un curs tan atapeït d'exigències acadèmiques com 2n de batxillerat, no convé endinsar l'alumnat en recerques que, pel mateix caràcter hipertextual de la xarxa, poden distreure'l de l'objectiu principal. El bloc és una eina necessària per a aquesta funció. El professor, amb més criteri de selecció dins del laberint d'Internet, escull els llocs informàtics i les pàgines digitals la consulta dels quals presenta algun tipus d'interès i proporciona des del bloc aquesta guia. La publicació es pot fer al cos del bloc, amb comentaris i il·lustracions d'allò que s'hi pot veure, com per exemple:

domingo 23 de diciembre de 2007

[Corral de comedias](#)

Lope de Vega: biografía, obra, estudios, imágenes y enlaces:
http://www.cervantesvirtual.com/bib_autor/lope/
Edición digital de la obra:
<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/13526175323804839644424/index.htm>
Resumen:
http://es.wikipedia.org/wiki/El_caballero_de_Olmedo
El teatro de Lope:
<http://www.spanisharts.com/books/literature/tlope.htm>
El amor cortés en la obra:
<http://www.coh.arizona.edu/spanish/gradstudents/lopedevega/l.htm>
Artículo con datos sobre la obra:
http://www.hispanista.com.br/revista/olmedo_roth_122.pdf
Reflexión sobre su adaptación teatral moderna:
http://cvc.cervantes.es/obref/criticon/PDF/027/027_039.pdf

Gràfic 8. Exemple de guia de consulta a la barra lateral del bloc

El professor va tenir constància, als comentaris de classe i als exàmens, de l'ús d'aquesta eina per preparar les lectures. Durant el curs 2007-2008 no es va poder fer la guia de totes les lectures del curs, per això l'ampliació de la barra lateral del bloc resta com una feina per completar. Dins del cos del bloc s'hi van publicar també reflexions del professor sobre aspectes vinculats a les lectures que no havien estat recollides a classe per manca de temps. El bloc, en aquest aspecte, suposa una petita ampliació de l'horari setmanal de l'assignatura sense despertar les queixes de l'alumnat, més aviat al contrari, amb l'agraïment per les propostes de navegació. El professor, per la seva banda, no s'ha de limitar només a presentar-se com a model oral, també ho pot fer per escrit, al bloc.

4

Treballem amb blocs?

Elements de reflexió per a un projecte de Pla Estratègic i
conclusions

4.1. *I després?* Períodes del treball amb blocs a l'aula

L'exemple de reflexió sobre la pràctica docent del capítol precedent mostra el treball a l'aula amb blocs en un primer període, quan l'eina arriba com onades a la platja, sense cap sistematització ni programa organitzat. Període inicial que es caracteritza per:

1. Aparèixer a la vida acadèmica aïlladament, de la mà de professors, professores o departaments sense connexió amb altres membres del centre o de la comunitat educativa.
2. Ser una activitat preparada amb autoformació del professorat.
3. Formar part d'un projecte que no està registrat i normalitzat pels òrgans de funcionament del centre.
4. Desenvolupar-se en l'àmbit reduït d'un professor o professora i el seu alumnat.

Aquest període, que es podria denominar voluntarista, ha de permetre el pas a un nou període de consolidació del treball amb blocs al centre educatiu, que s'hauria de caracteritzar per:

1. Ser una activitat que integra i interessa la majoria del professorat del centre.

2. Comptar amb una formació i assessorament adequats per al professorat implicat en el projecte.
3. Establir la redacció i aprovació d'un Pla Estratègic per a la millora de la qualitat del servei educatiu vinculat al desenvolupament dels blocs.
4. Implicar en el projecte tots els estaments de la vida acadèmica: alumnat, mares i pares, i professorat.

El mitjà idoni per vertebrar un projecte de blocs al centre és un Pla Estratègic que, redactat pel claustre, sigui capaç de motivar i reunir les idees, els esforços i el treball de tot el professorat. Aquest Pla Estratègic s'adequarà a les característiques, contextos i circumstàncies de cada centre docent, però és possible fer una petita reflexió sobre els elements estructuradors i sobre el camí que han de prendre les decisions més importants.

4.2. *Amb quins passos?* Elements per establir un Pla Estratègic de treball amb blocs

El Pla Estratègic d'un centre és el fruit de la convicció i l'empenta d'un claustre de professors i professores que es proposen una millora en la qualitat de la seva activitat docent. Per endegar un Pla Estratègic caldrà, doncs, un equip de professorat que sigui conscient de la necessitat i de l'oportunitat de resoldre alguns problemes de fons de la pràctica docent, com els que van motivar el treball amb blocs del professor voluntarista (§ 3.2.) o d'altres d'anàlegs que millorarien diversos aspectes del funcionament i de la comunicació d'un centre. Aquesta convicció comuna és el primer pas necessari per endegar un període d'iniciació, implantació i consolidació del treball amb blocs. El segon pas consisteix a definir els elements imprescindibles d'un Pla Estratègic i iniciar una reflexió sobre el seu abast. Aquests elements essencials del Pla sobre els quals cal prendre decisions estratègiques són:

1. Missió i valors
2. Objectius estratègics (estratègies i activitats)
3. Responsabilitat d'objectius, estratègies i activitats
4. Calendari, periodització i estratègia
5. Avaluació

4.2.1. Missió i valors

Un centre docent col·loca al capdavant del seu ideari els principis que regiran l'actuació i la pràctica educativa de tots els seus membres. Entre aquestes missions i aquests valors propis de l'acció educativa al segle XXI s'hi podran trobar principis tan fonamentals com els següents:

1. Realitzar les activitats quotidianes amb el màxim respecte pel medi ambient.
2. Proporcionar a l'alumnat una alfabetització digital completa que el prepari per afrontar els reptes de la societat del segle XXI.
3. Estimular el treball cooperatiu de l'alumnat com a eina de desenvolupament del coneixement en la societat del present i del futur.
4. Enfortir les vies de comunicació entre tots els estaments de la comunitat educativa: alumnes, pares i mares, personal no docent i professorat.
5. Fomentar la cultura de l'esforç i la superació personal de l'alumnat.

Aquest valors capitals de l'acció docent, juntament amb d'altres que el centre pot prioritzar, es poden vertebrar perfectament en un Pla Estratègic que contempli el treball amb blocs. Un quadre mostra el paper estructurador que poden tenir els blocs per posar en pràctica les missions i els valors d'un ideari docent:

INTEGRACIÓ AMB EL MÓN	TREBALL AMB BLOCS	PROCÉS EDUCATIU
		Alfabetització digital
Medi ambient		
		Treball cooperatiu
Vies de comunicació		
		Cultura de l'esforç

Quadre 17. El treball amb blocs com a vertebrador de missions i valors de centre

4.2.2. Objectius estratègics

Aquestes missions i aquest valors es poden concretar en un seguit d'objectius estratègics:

1. Millorar els resultats educatius de l'alumnat.
2. Millorar la competència informàtica de l'alumnat.
3. Millorar la competència informacional de l'alumnat.
4. Millorar les habilitats cooperatives de l'alumnat.

5. Millorar la cohesió social de l'alumnat.
6. Millorar la comunicació entre els estaments de la comunitat educativa.
7. Millorar la consciència de l'estalvi i la racionalització dels recursos per fomentar el respecte al medi ambient.

Els set objectius estratègics, paradigmàtics d'una acció docent compromesa amb el servei educatiu i amb el món contemporani, comparteixen una estratègia comuna: la creació, participació, comunicació i treball a l'aula amb blocs.

Aquesta estratègia comuna, el treball amb blocs, es pot desglossar en diverses activitats:

Objectius estratègics	Activitats
1-2-3	Creació i manteniment de blocs d'alumnes
4	Participació en el bloc de la classe i en els blocs d'assignatura
5-6	Participació en els blocs del centre
7	Substitució del paper pel bloc en tasques de comunicació

Quadre 18. Activitats per desenvolupar objectius estratègics

4.2.3. Responsabilitat d'objectius, estratègies i activitats

Una tasca important de la direcció i del claustre del centre que ha decidit endegar un Pla Estratègic de treball amb blocs és establir les diferents responsabilitats que aquest implica. Dins de l'organigrama de centre caldrà la creació d'un equip responsable de l'impuls, de la coordinació i de la supervisió del Pla Estratègic. L'equip, en format de comissió, integrarà la representació de la direcció, dels departaments, dels equips docents i dels càrrecs de responsabilitat vinculats al Pla Estratègic. A la direcció li correspon, en primer lloc, l'encapçalament d'aquest equip que, dirigit pel director o directora, serà coordinat per la coordinació pedagògica del centre. Hi hauran de participar, en segon lloc, membres de la comissió pedagògica del centre en representació dels departaments i dels equips docents. En tercer lloc integraran l'equip els càrrecs de coordinació implicats en el Pla Estratègic, com la coordinació d'informàtica i la coordinació específica del Pla.

La composició de l'equip responsable hauria de ser aquesta:

Equip responsable del Pla Estratègic		
Direcció	Claustre	Càrrecs específics
Director/a ▼ Coordinació pedagògica	3 representants de departaments (lletres, ciències i expressió) + 2 representants d'equips docents (secundària i batxillerat)	Coordinació d'informàtica + Coordinació de Pla Estratègic

Quadre 19. Responsabilitat del Pla Estratègic

En l'apartat de les coordinacions específiques cal fer una reflexió prèvia. La inèrcia acostuma a donar la responsabilitat de totes les tasques relacionades amb les TAC als tècnics en informàtica. Al començament, la informàtica distingia entre les màquines i els programes, i ambdós necessitaven la presència d'un tècnic informàtic per detectar-ne els problemes i establir la millor via de solució. El desenvolupament i el dinamisme de la xarxa Internet avui dia, l'anomenada *Web 2.0*, dins de la qual s'integra el fenomen dels blocs (§ 1.1.), exigeixen una nova responsabilitat informàtica que ja no està vinculada amb els aspectes tècnics, sinó amb el coneixement de les xarxes educatives i socials, les característiques i, especialment, les possibilitats de la comunicació digital.

La coordinació informàtica		
La informàtica tècnica	Màquines	Coordinació de tècnic en informàtica
	Programes	
La informàtica comunicativa	<i>Web 2.0</i>	Coordinació d'especialista en xarxes educatives i comunicació

Quadre 20. Exigències de coordinació en l'àmbit informàtic

Resulta convenient, doncs, alterar la inèrcia de vincular tots els aspectes informàtics als tècnics de la matèria. Cal aplicar a la informàtica actual la mateixa concepció, per exemple, de la Fórmula 1, on els mecànics (tècnics en màquines i

programes) preparen les condicions idònies per a la cursa que han de realitzar els pilots (especialistes en comunicació digital).

Diverses raons justifiquen aquesta coordinació bicèfala dels assumptes informàtics:

1. La simplificació de les tasques tècniques dels programes utilitzats en les aplicacions de la *Web 2.0*, com són els blocs (§ 1.7.).
2. La separació entre el contingut (tecnologia XHTML) i l'estil (tecnologia CSS) dels materials digitals (§ 2.1.7.); conceptes tècnics i alhora conceptuals del nou àmbit digital.
3. La creació incessant de programes informàtics per a tasques específiques de les matèries curriculars, que fan incongruent el seu aprenentatge sense els coneixements curriculars concrets. És a dir, la formació informàtica de l'alumnat cada dia depèn menys de l'especialista en tecnologia i més del professorat de totes les assignatures del currículum.
4. La progressiva desvinculació del factor tècnic per al desenvolupament d'eines *Web 2.0* permet que aquestes opcions siguin dirigides pels especialistes en els continguts i no en els aspectes tècnics.

4.2.4. Calendari, periodització i estratègia

El Pla Estratègic de treball amb blocs ha de establir una temporització de la seqüència d'implantació i les estratègies per consolidar-lo. Els conceptes que impliquen aquesta temporització són:

Temporització del Pla Estratègic		
Calendari	Fases	Estratègia
Dates de concreció i de supervisió d'objectius	Períodes d'iniciació, implantació i consolidació	Activitats per realitzar

Quadre 21. Conceptes de la temporització

Jordi Vivancos (2008) ha traçat el passos i l'orientació per portar a terme un «Pla TIC, avalat per l'experiència dels centres on s'han implantat amb èxit»:

- *Definir la visió del centre respecte de les TIC, per a una fita temporal concreta i d'acord amb els requeriments normatius i les especificitats del Projecte educatiu de centre.
- *Diagnosticar l'estat actual d'implantació de les TIC al centre (tant en l'àmbit curricular com en els usos de gestió).
- *Identificar las prioritats i els recursos necessaris.
- *Planificar els objectius i les actuacions referents a les TIC a mitjà termini. Per exemple, tres anys poden ser una referència adequada. A més llarg termini es fa difícil fer previsions en un àmbit tan dinàmic com les TIC.
- *Assignar tasques i responsabilitats.
- *Avaluar el procés i establir nous objectius.

Amb aquesta orientació i guia (Vivancos, 2008), es poden concretar les següents fases en la temporització d'un Pla Estratègic específic per al treball amb blocs al centre (sense la concreció de calendari):

Temporització del Pla Estratègic		
FASE	ESTRATÈGIES	ACTIVITATS
I Diagnòstic	<p>1.1. El treball amb blocs com a prioritat de centre</p> <p>1.2. Competència digital del professorat</p> <p>1.3. Competència digital de l'alumnat</p> <p>1.4. Recursos de centre</p> <p>1.5. Diagnòstic</p>	<p>-Ponència i debat al claustre</p> <p>-Informe de prioritats del centre</p> <p>-Test per conèixer la formació, l'ús i les activitats informàtiques a l'aula</p> <p>-Informe de punts forts i punts febles</p> <p>-Test per conèixer formació i hàbits informàtics, i possibilitats d'accés a Internet</p> <p>-Informe de punts forts i punts febles</p> <p>-Informe de recursos existents</p> <p>-Informe de recursos necessaris</p> <p>-Ponència i debat al claustre dels informes: virtuts i mancances del Pla</p>
II Pla Estratègic	<p>2.1. Planificació d'objectius i actuacions</p> <p>2.2. Pla Estratègic</p>	<p>-Ponència i debat al claustre</p> <p>-Acords per al Pla Estratègic</p> <p>-Establir calendari, periodització i estratègies</p> <p>-Redacció i aprovació (§ 4.2.1. i § 4.2.2.)</p>

	2.3. Assignació de responsabilitats	-Formació de l'equip de coordinació (§ 4.2.3.)
III Fase inicial	3.1. Resolució de problemes i punts febles del Pla	-Resolució dels problemes detectats en la formació i l'accés a Internet d'alumnat i professorat -Resolució dels problemes detectats en els recursos del centre
IV Fase d'implantació	4.1. Bloc de centre (obert)	-Creació i assignació de responsabilitats d'administració -Protocol d'incorporació d'entrades relacionades amb el pla d'estudis i les activitats docents i extraescolars
	4.2. Bloc de direcció (ús intern)	-Protocol de funcionament i consulta
	4.3. Blocs de departament (obert) i de professorat (ús intern)	- Creació i assignació de responsabilitats d'administració -Projecte de departament de desenvolupament del bloc
	4.4. Blocs de classe (ús intern)	-Projecte tutorial de comunicació mitjançant el bloc -Protocol de funcionament i consulta
	4.5. Blocs d'alumnat (portafolis / ús intern)	-Objectius, normes i avaluació -Estructura integradora dels blocs d'alumnat: biblioteca de blocs de classe
	4.6. Blocs d'alumnat (lliure / obert)	-Biblioteca de blocs de centre

<p>V Fase de consolidació</p>	<p>5.1. Interconnexió de blocs del centre</p> <p>5.2. Supervisió i avaluació</p> <p>5.3. Divulgació de l'experiència pedagògica</p> <p>5.4. Motivació de l'alumnat</p>	<p>-Creació de la biblioteca de blocs del centre o d'un <i>Moodle</i> amb aquesta funció</p> <p>-Establiment d'indicadors i seguiment de la seva evolució</p> <p>-Fomentar la reflexió de la pràctica docent del professorat en articles per a revistes especialitzades i la participació en trobades i simposis sobre blocs</p> <p>-Demanar una llicència d'estudis per documentar el treball amb blocs</p> <p>-Integrar les tasques amb blocs (creació, manteniment, consulta i col·laboració amb comentaris) en els mecanismes d'avaluació</p> <p>-Creació de premis amb diverses categories (literàries, artístiques i científiques) per als blocs de l'alumnat, que es lliuraran durant les activitats del final del trimestre</p> <p>-Incentivar la consulta i els comentaris als blocs d'alumnes</p>
-----------------------------------	--	---

Quadre 22. Periodització de Pla Estratègic

4.2.5. Avaluació

L'avaluació del Pla Estratègic, realitzada per l'equip de coordinació en ponències i debats al claustre, informará dels problemes inicials i la seva resolució, de les actuacions i dels progressos verificats, i dels obstacles apareguts en el desenvolupament del Pla. Establirà una seqüència d'indicadors per a l'avaluació del procés de forma objectiva, i amb aquestes dades revisarà la periodització i el calendari del Pla Estratègic (Vivancos, 2008).

4.3. Conclusions

La recerca *El treball amb blocs a l'aula* ha presentat el fenomen dels blocs educatius sota quatre perspectives: la bibliogràfica —com a recopilació de les idees que ha generat—, la pràctica —com a tutorial o guia de l'eina—, la reflexiva —com a exposició d'una experiència docent— i la documental —com a orientació per endegar un projecte—. Dins d'aquestes quatre vessants es poden extreure conclusions en relació al fenomen dels blocs. Les més rellevants són les següents:

1. Des d'una perspectiva bibliogràfica, es constata que els blocs, que en principi no són una eina pedagògica, han estat adaptats per a la docència amb facilitat i èxit. El seu dinamisme i la seva flexibilitat han permès afirmar que es tracta d'una eina amb futur en l'educació.
2. Des d'una perspectiva pràctica, s'observa la senzillesa tècnica del mitjà, fet que afavoreix que tota l'atenció de l'usuari es dediqui a d'altres aspectes més profitosos per al desenvolupament de l'eina: l'atractiu estètic i gràfic, la correcció formal, la pertinència conceptual de les aportacions i la utilitat de les informacions per a la navegació de caràcter educatiu a la xarxa.
3. Des d'una perspectiva reflexiva, sorprèn la capacitat dels blocs per actuar contra certes deficiències de fons de la tasca docent (l'excessiva

dependència de les fotocòpies, la pèrdua de valor com a model del cànon ortogràfic o la millora en la transmissió d'informacions complementàries) i els avantatges pedagògics que l'ús de l'eina proporciona a la comunitat educativa.

4. Des d'una perspectiva documental, es ratifica el caràcter vertebrador de l'eina per assolir missions i valors d'una institució educativa oberta al món contemporani (relaciones en xarxa, respecte al medi ambient, telecomunicacions) i al mateix temps compromesa amb els objectius pedagògics essencials que exigeix la societat del present i del futur (alfabetització informacional, treball cooperatiu, cultura de l'esforç).

Aquestes quatre conclusions, que emanen de cada una de les perspectives que han enfocat el fenomen del treball amb blocs a l'aula, descriuen la idoneïtat, l'adaptabilitat, el dinamisme i la centralitat d'una eina molt recent en el temps, amb poc més d'una dècada d'existència, però ja incorporada als hàbits d'informació, lectura i expressió de la societat contemporània. L'educació ha adaptat i aprofitat els blocs per a les aules del present, i per al futur ha de saber integrar-los correctament dins del conjunt d'eines pedagògiques que formen l'escola.

DOCUMENTACIÓ

ALBEZA, Belén (2004); «XHTML + CSS de una maldita vez! (versión alpha 3)»; http://bergantells.net/~jander/weblog/tuto-xhtml_a3.pdf (Consulta: 12 de gener de 2009).

ANTÚNEZ, José Luis (2007); «Cómo crear y optimizar un blog» *in: Web 2.0 Manual [no oficial] de uso*; Madrid, ESIC Editorial.

ASSELIN, Mario (2006); «Les blogues: de puissants outils pour faire apprendre»; Savoirs CDI; <http://savoircdi.cndp.fr/pedago/Blogs/MarioAsselin.pdf> (Consulta: 19 de gener de 2009).

BALAGUÉ, Francesc i FORÉS Anna (2007); «Ús dels blocs en educació superior»; Butlletí La Recerca, 9 octubre de 2007 ICE UB, Barcelona; <http://ice.ub.es/recerca/pdf/balague.pdf> (Consulta: 2 de febrer de 2009).

BALAGUÉ, Francesc i ZAYAS, Felipe (2007); *Usos educatius dels blogs. Recursos, orientacions i experiències per a docents*; Barcelona, Editorial UOC.

BARUCH, Thierryn (2006); *Blog professionnel, un outil d'échange et de communication*; Nantes, Eni Editions.

BAUMGARTNER, Peter (2004); «The Zen Art of Teaching. Communication and Interactions in eEducation», Proceedings of the International Workshop ICL Austria; <http://www.elearningeuropa.info/extras/pdf/zenartofteaching.pdf> (Consulta: 12 de gener de 2009).

BIBILONI, Gabriel (2005); «Bloc o Blog?»; LLENGUA NACIONAL, núm. 53 - IV Trimestre del 2005. Pàgs. 27 i 28. <http://bibiloni.cat/blog/blog.pdf> (Consulta: 10 de novembre de 2008).

BLOOD, Rebecca (2000); «Weblogs: A History and Perspectiva»; Bloc: *Rebecca's Pocket*. 7 setembre 2000. http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html (Consulta: 13 de gener de 2009).

CARR, Nicholas (2008); «Is Google Making Us Stupid?»; *The Atlantic*; juliol-agost. <http://www.theatlantic.com/doc/print/200807/google> (Consulta 10 de febrer de 2009).

CEIP Palacios Valdés (2007); «El blog como herramienta didáctica»; <http://www.slideshare.net/isabeal/blogs-educativos-tipologa-y-usos> (Consulta: 12 de gener de 2009).

CENTRE DE TERMINOLOGIA Termcat: <http://www.termcat.cat/centre/>.

CHAIX-BRYAN, Thibaut (2008); «Le blog: nouvel outil pédagogique ou comment rendre les langues encore plus vivantes»; Colloque Cyber-langues, Dijon http://www.cyber-langues.asso.fr/IMG/pdf/interventionThibaut_Chaix-Bryan.pdf (Consulta: 28 de gener de 2009).

CLARK, R.E.; «Media will never influence learning»; EDUCATIONAL TECHNOLOGY, RESEARCH AND DEVELOPMENT, vol 42, n° 2, 2004 (<http://www.springerlink.com/>).

DA CUNHA RECUERO, Raquel (2003); «Weblogs, webrings e comunidades virtuais»; Biblioteca on-line de Ciências da Comunicação; http://bocc.ubi.pt/pag/_texto.php3?html2=recuero-raquel-weblogs-webrings-comunidades-virtuais.html (Consulta 26 de novembre de 2008).

DARGÈRE, Céline i CHAIX-BRYAN, Thibaut (2008); *Le blog : nouvel outil pedagogique ou comment rendre les langues encore plus vivantes*; Mémoire IUFM, Académie de Lyon; http://www.cyber-Langues.asso.fr/IMG/pdf/MEMOIRE_IUFM_BLOG.pdf (Consulta: 28 de gener de 2009).

DELLA CHIESA, Walter (2007); *Blogger*; Madrid, Anaya Multimedia.

DEL MORAL PÉREZ, María Esther i RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Raquel [coordinadors] (2008); *Experiencias docentes y TIC*; Barcelona; Editorial Octaedro / ICE Universidad de Oviedo.

DEPOVER, Christian; KARSENTI, Thierry i KOMIS, Vassilis (2008); *Enseigner avec les technologies*; Québec, Presses de l'Université du Québec.

ESTALELLA, Adolfo (2005); «Anatomía de los *blogs*. La jerarquía de lo visible»; TELOS, Cuadernos de Comunicación e Innovación nº 65 Segunda Época. Octubre-Diciembre, 2005; <http://www.campusred.net/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=1&rev=65> (Consulta: 20 d'octubre de 2008).

FUMERO, Antonio (2005); «Un tutorial sobre *blogs*. El abecé del universo *blog*»; TELOS, Cuadernos de Comunicación e Innovación, Nº 65 Segunda Época, Octubre-Diciembre, 2005; <http://www.campusred.net/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=1&rev=65> (Consulta: 11 de novembre de 2008).

GADDIS, William (2008); *Ágape se paga*; Madrid, Sexto piso.

GAUVIN, Roberto i MAGOON, Nelson (2005); «Carnaval des blogues en éducation»; Bloc: *Le Cybercarnet du CAHM*; 20 de desembre de 2005; <http://cahm.elg.ca/archives/007823.html> (Consulta: 26 de gener de 2009).

GOMES, Maria João (2005); «Blogs: um recurso e uma estratégia pedagógica»; in: *VII Simpósio Internacional de Informática Educativa-SIIE05*; <http://repositorium.sdum.uminho.pt/bitstream/1822/4499/1/Blogs-final.pdf> (Consulta: 27 de gener de 2009).

GÓMEZ, Encarna (s/d); «Unidades de medida en informática»; <http://www.xtec.cat/~egomez17/castella/medidas.pdf> (Consulta: 18 de maig de 2009).

GULLÓN, Germán (2008); *Una venus mutilada. La crítica literaria en la España actual*; Madrid, Biblioteca Nueva.

HAARMANN, Harald (2001); *Historia universal de la escritura*; Madrid, Ed. Gredos.

HERNÁNDEZ GONZÁLEZ, Raúl (2006); «Tipología de blogs: el modelo de las 4 p's»; Bloc: *Vida de un consultor*. 24 d'octubre de 2006;

<http://www.vidadeunconsultor.com/2006/10/tipologia-de-blogs-el-modelo-de-las-4-ps/>

(Consulta: 23 de gener de 2009).

JARDÍ, Enric (2007); *Veintidós consejos sobre tipografía (que algunos diseñadores jamás revelarán)*; Barcelona, Actar.

LANDOW, George P. (1997); *Teoría del hipertexto*, Barcelona, Paidós.

LANDOW, George P. (2009); *Hipertexto 3.0*, Barcelona, Paidós.

LARA, Tíscar (2005); «Blogs para educar. Usos de los blogs en una pedagogía constructivista»; TELOS, Cuadernos de Comunicación e Innovación nº 65 Segunda Época. Octubre-Diciembre 2005;

<http://www.campusred.net/telos/articulocuaderno.asp?idarticulo=1&rev=65> (Consulta: 21

d'octubre de 2008).

LESLIE, Scott (2003); «Matrix of some uses of blogs in education»; Bloc: *Edtechpost*, 9 d'octubre de 2003; <http://www.edtechpost.ca/wordpress/2003/10/09/matrix-of-some-uses-of-blogs-in-education/> (Consulta: 14 de gener de 2009).

LÓPEZ QUERO, Salvador (2003); *El lenguaje de los "chats"*; Granada, Port Royal.

MARTÍNEZ GARCÍA, Juan Ángel (2008); «Empatía y nuevas tecnologías: los blogs. Una experiencia en la enseñanza de idiomas»; in: *Experiencias docentes y TIC*; Barcelona, Editorial Octaedro / ICE Universidad de Oviedo; pàgs. 171-192.

MILLÁN, José Antonio (s/d); «Vocabulario de ordenadores e Internet»;
http://jamillan.com/v_index.htm.

MORA, Vicente Luis (2006); *Pangea. Internet, blogs y comunicación en un mundo nuevo*; Sevilla, Fundación José Manuel Lara.

ORIHUELA, José Luis i SANTOS, María Luisa (2005); «Los weblogs como herramienta educativa: experiencias con bitácoras de alumnos»; QUADERNS DIGITALS. NET (http://www.quadernsdigitals.net/index.php?accionMenu=hemeroteca.VisualizaArticuloIU.visualiza&articulo_id=7751) (Consulta: 14 de gener de 2004).

OUTING, Steve i RUEL, Laura (2004); «Cómo lucen los sitios web a través de los ojos de los lectores»; Web: Eyetrack III <http://www.poynterextra.org/eyetrack2004/main-spanish.htm> (Consulta: 18 de febrer de 2009).

PASOLINI, Pier Paolo (1997); «Gennariello» in: *Cartas luteranas*; Madrid, Editorial Trotta.

PATRIC CAMPBELL, Aaron (2003); «Weblogs for Use with ESL Classes»; Portal web: *The Internet TESL Journal*; <http://iteslj.org/Techniques/Campbell-Weblogs.html> (Consulta: 27 de novembre de 2008).

PISANI, Francis i PIOTET Dominique (2008); *La alquimia de las multitudes. Cómo la web está cambiando el mundo*. Barcelona, Paidós Comunicació.

ROJAS ORDUÑA, Octavio Isaac [coordinador] (2007); *Web 2.0. Manual [no oficial] de uso*; Madrid, ESIC Editorial.

SALMON, Gilly (2004); *E-actividades. El factor clave para una formación en línea activa*; Barcelona, Editorial UOC.

SÁNCHEZ RODRÍGUEZ, José; PALOMO LÓPEZ, José Rafael i RUIZ PALMERO, Julio (2008); «Creación y gestión de un blog»; Bloc: *Tecnología educativa*, 15 de noviembre de 2008; <http://tecnologiaedu.uma.es/materiales/blog/> (Consulta 16 de febrer de 2009).

SANCHO GIL, Juana M^a [coordinadora] (2006); *Tecnologías para transformar la educación*; Madrid, Universidad Internacional de Andalucía / Ediciones Akal.

SEVILLANO GARCÍA, María Luisa (2003); *Nuevas tecnologías aplicadas a la educación*; Madrid, UNED.

TREJO DELABRE, Raúl (2005), «La persona en la sociedad de la información»; *in: La Sociedad de la Información en el Siglo XXI: un requisito para el desarrollo*; Madrid, Ministerio de Industria, Turismo y Comercio de España, pàgs. 368-371.

VALERO, Alejandro (2008); «Creación y uso educativo de blogs»; Congreso Internet en el Aula; <http://camarotedeidiomas.blogspot.com/2008/11/sesin-3-creacin-y-uso-educativo-de.html> (Consulta 16 de diciembre de 2009).

VANDAL, Brigitte (2006); «Blogues et éducation - Tour d'horizon»; CLIC 61, abril de 2006 <http://clic.ntic.org/cgi-bin/aff.pl?page=article&id=1001> (Consulta: 27 de gener de 2009).

VIVANCOS, Jordi (2008); *Tratamiento de la información y competencia digital*; Madrid, Alianza Editorial.